

MELANCHTON

ČASOPIS ZDRUŽENIA EVANJELICKÝCH DUCHOVNÝCH

2 / 2019

GENÉZA VZŤAHOV

MEDZI KOMUNISTICKÝM REŽIMOM
A CIRKVAAMI
(S DÔRAZOM NA ECAV) V ČSR
V ROKOCH 1948 – 1950

PRIJAL SI SVOJ ÚDEL?

ÚVODNÁ POBOŽNOSŤ NA VALNOM
ZHROMAŽDENÍ ZED V LUCKÁCH,
6. MÁJA 2019

TEMNÁ KAPITOLA

ÚVODNÁ POBOŽNOSŤ
NA STRETNUTÍ SENIORÁLNEJ
PASTORÁLNEJ KONFERENCIE
LIPTOVSKO-ORAVSKÉHO
SENIORÁTU, V LIPTOVSKOM
MIKULÁŠI, 29. APRÍLA 2019

ISSN 2644-4283

obsah

03 Martin Šefranko:
O spätnom zrkadle a
ceste pred nami	14 Roman Porubán
Vznik slovenského štátu,
židovská otázka
a Evanjelická cirkev	32 Eva Oslíková
Divné sú cesty Božie
04 Dávid Bázlik:
Prijal si svoj údel?	22 Andrej Žitňan
Evanjelická cirkev a
súmrak Slovenského
štátu	35 Slavomír Slávik
Ondrej Kolárovsý
Rozhovor o vzdelávaní
farárov a pracovníkov
cirkvi
07 Ján Solivajs:
Temná kapitola	27 Matej Oráč
Genéza vzťahov medzi
komunistickým režimom
a cirkvami (s dôrazom na
ECAV) v ČSR v rokoch
1948 – 1950	39 Eva Oslíková
ANKETA: V službe cirkvi
10 Jaroslav Petro:
Spoločenstvo duchovných
Košického seniorátu		
13 Libor Bednár:
Tipy na čítanie		

Impressum

Melanchton – spravodaj Združenia evanjelických duchovných ECAV na Slovensku

Vychádza: nepravidelne pre vnútornú potrebu ZED

Redakčná rada: Libor Bednár, Branislav Kováč, Eva Oslíková, Martin Riecky, Martin Šefranko – zodpovedný redaktor

Adresa redakcie: Martin Šefranko, Legionárska 6, 811 07 Bratislava, e-mail: sefrankom@gmail.com

Grafická úprava: Jan Oslík

ISSN 2644-4283

O spätnom zrkadle a ceste pred nami

Mgr. Martin Šefranko, člen redakčnej rady, predseda ZED Bratislavského seniorátu

Medzi životom kresťanov a jazdou autom jestvuje paralela. Šoféri i kresťania majú cieľ, hľadajú dopredu – na úsek cesty pred nimi. Aby sa však dostali do cieľa, potrebujú sa z času na čas pozrieť aj za seba, do spätného zrkadla. Isteže nie byť zahľadení dozadu, no predsa vnímať i to, čo je za nimi. Keby sa dívali iba dozadu, určite narazia. Ak by sa tam nedívali vôbec a ignorovali to, čo je za nimi, bolo by to počínanie viac než riskantné.

Na stránkach tohto čísla časopisu Melanchton sa budeme dívať aj dozadu (na obdobie 1. slovenského štátu, roky záveru 2. svetovej vojny a nástupu ateistického režimu), ale preto, aby sme lepšie putovali vpred. Poučili sa z minulosti. Neopakovali rovnaké chyby.

Božia milosť nám umožňuje vidieť nielen našu minulosť – naše zlyhania a zanedbania, umožňuje nám vidieť nielen našu prítomnosť – to, že ako hriešnikom nám patrí smrť, ale Pánova milosť nám otvára novú perspektívu.

Umožňuje nám dívať sa aj do „spätnéhozrkadla“, ale najmä vpred – na to, k čomu nás povoláva Kristus, čo pri nás hľadá Boh.

Čo hľadá, je výstižne sformulované pri rozpise zasadnutí evanjelických duchovných v Liptovsko-oravskom senioráte (<https://ecavlos.sk/zasadnutia-zed-los-a-pracovne-porady-2019-2020/>):

BOH HLĎÁ ...

... ľudí orientujúcich sa podľa zaslúbení, nie podľa skúseností.

... ľudí hľadiacich dopredu, nie porovnávajúcich.

... ľudí modliacich sa, nie aktivistov.

Prijal si svoj údel?

Úvodná pobožnosť na Valnom zhromaždení ZED v Lúčkach, 6. mája 2019

Mgr. David Bázlik, zborový farár v Ružomberku, člen Výboru ZED za Východný dištrikt

„Keď Józua bol už starý a zošlý vekom, povedal mu Hospodin: rozdeľ lósom krajinu Izraelu do dedičného vlastníctva, ako som ti prikázal.“

(Jozua 13, 1a - 6b; Jozua 17, 14 - 16)

„Potomkovia Jozefovi povedali Józuovi: Prečo si nám dal do dedičného vlastníctva jeden podiel a jednu čiastku?

Veď my sme veľký národ, keďže nás Hospodin doteraz požehnával. Józua im povedal: Keď ste veľký národ, vystúpte do lesa a kľúčte zem v krajine Perizejcov a Refáovcov, ak vám je pohorie Efrajim pritesné. Potomkovia Jozefovi povedali: Pohorie nám nestačí; všetci Kanaánci bývajú v údolí, majú železné vozy, aj tí, čo sú v Bét-Šeáne a v jeho mestách i v údolí Jezreel. Józua povedal Jozefovmu domu, Efrajimu a Menaššemu: Si početný národ a máš veľkú silu, nebudeš mať len jeden podiel, ale horský kraj bude tvoj; ak je tam les, vyklčuj ho, a bude tvoj až na jeho koniec. Lebo vyženieš Kanaáncov, hoci majú železné vozy a sú silní.“

(Jozua 17, 14 - 18)

Milí bratia a drahé sestry v duchovnej službe!

Udalosť podelenia zasľúbenej krajiny bola pre Boží ľud naplnením veľkých a dlhých očakávaní. Po mnohých rokoch strastiplnej cesty, po nohách víťazstvách i pádoch, prichádza tá chvíľa, kedy sa má naplniť Boží sľub. Dostanú zem do svojho dedičného vlastníctva. Na túto chvíľu čakali desaťročia. Každému kmeňu má byť pridelené územie, kde bude žiť.

Keď cestujeme na dovolenku, na miesto, ktoré sme si zarezovali, bývame tiež plní očakávania. Ako bude vyzeráť to miesto, kde prežijeme so svojou rodinou týždeň života? Aké emócie museli hýbať izraelským národom, keď mali konečne uvidieť svoj podiel, teda miesto, kde prežijú zvyšok svojho života a kde budú žiť aj ich potomkovia?

Zaujímavý je spôsob ako to delenie prebehlo. Na prvý pohľad to vyzerá ako starozmluvná lotéria. Delenie nie je ponechané na ľud ani na ich vodcov. Podelenie nebolo uskutočnené demokratickým princípom, ako u nás na konvente,

či synode, kde by mal každý z izraelského kmeňa svojich zástupcov. Rozdelenie krajiny nie je uskutočnené ani vzájomnou dohodou či vyjednávaním.

Boh hovorí Józuovi veľmi jasne. Urobíš to losovaním. Túto krajinu dostávajú ako dar. Ešte ich praotcom – Abrahámovi, Izákovi a Jákobovi bol daný sľub, že budú vlastníť túto zem. Zem patrí Bohu a nikto si automaticky nemôže robiť na ňu nárok.

Ten, kto rozhodne, komu ktorý diel pripadne, nebude ani ľud, ani Józua. Bude to Boh. Bude sa losovať. Losovanie v SZ nevnímali ako lotériu alebo vec náhody. Výsledok losovania vyjadroval Božiu vôľu a Božie rozhodnutie, do ktorého človek nemal čo hovoriť. Mám pocit, že tento postoj pokory – schopnosť prijať určité fakty života ako Božiu vôľu – nám dnes veľmi chýba. Po týchto dvoch rokoch predvolebných a povolebných zápasov sa mi chce povedať, či by nebol jednoduchší ten lós, ako naše voľby. Poďme však od fántázií k textu.

Kanáánske územie je rozdelené. Diel, ktorý každý kmeň dostáva sa stane ich údelom. Totiž, údel je vlastne diel, ktorý nám je u-delený.

Milí bratia a sestry!

Ani my si svoj údel nevyberáme sami, aj o našom živote platí, že je lósom od Hospodina. náš život je z časti našou voľbou a z časti vecou nášho údela.

Sú veci, ktoré si vyberáme: ako napríklad školu, prácu, životného partnera, cirkevný zbor, v ktorom sa budeme uchádzať o službu.

Sú však veci, ktoré sú nám udelené. Nikto z nás si nemohol vybrať, kedy a kde sa narodí, do akej rodiny sa narodí, či sa narodí ako chlapec alebo ako dievča. Temperament, vzhľad, genetickú predispozíciu, dary, schopnosti alebo rodinné prostredie sme si nevybrali. Boli nám dané. Všetky tieto faktory sú súčasťou nášho údela.

Z tohto potom vyplýva jedna z kľúčových otázok nášho života: Či sme svoj údel v pokore prijali?

Či sme prijali samých seba so svojimi silnými i slabými stránkami, so svojou minulosťou, prítomnosťou aj budúcnosťou ako dar od Hospodina?

Je tiež možné, že sa naň sťažujeme a sme zahorknutý a nespokojný. Medzi nami farármi vnímam veľa nespokojnosti. Aj vo svojom vlastnom srdci často objavujem mnoho nespokojnosti. Existuje samozrejme aj tá zdravá nespokojnosť, ale o tej teraz nehovorím. Hovorím o nespokojnosti, ktorá pramení z neochoty prijať svoj údel i samého seba. Niekedy sú to konkrétne veci, ktoré vo mne spôsobujú pocit nespokojnosti a inokedy tá nespokojnosť vo mne nemá ani racionálny dôvod.

Príkladom takýchto nespokojencov sú Jozefovi potomkovia – kmene Menašše a Efraim. Vyjadrujú nespokojnosť zo svojim podielom. Zdá sa im, že ich podiel je malý. Je na ňom aj neúrodné a zalesnené pohorie. Prichádzajú teda za Józou, aby sa pošťazovali a vydupali si ešte niečo navyše.

Reprezentujú tak postoj ľudí, ktorí majú pocit, že boli o niečo v živote ukrátení. Že život sa k nim

nezachoval spravodlivo. Že ich obral o niečo, čo im právom patrí.

Aj my môžeme mať niekedy pocit, že naše zbory nám niečo zostali dlžné, že táto cirkev nám niečo dlží. Dokonca, že Boh nám zostal niečo dlžný. Keď sa porovnávame s kolegami, môže sa nám zdať, že máme menej ocenenia, menej lojálnych spolupracovníkov, náročnejší zbor alebo ťažšie prostredie pre službu. Menej poslucháčov, možno menej rešpektu a úprimnej vďaky.

Väčšinou to nahlas ani nepovieme, ale niekde v nás sa tá nespokojnosť ukladá v podobe zatrpknutosti. Stávajú sa z nás ľudia nárokov. Dostali sme predsa menšiu časť ako ostatní a preto by sme si zaslúžili kompenzáciu. Nespokojnosťou so životným údelom vlastne vyjadrujeme aj nespokojnosť s Bohom a jeho vzácnym darom.

Milé sestry a bratia!

Ak v sebe túto nespokojnosť Efraima a Menaššeho objavíme, potrebujeme si pripomenúť dva fakty:

1. BOH nie je naším dlžníkom, nikdy nebol a nikdy nebude! Veď my na nič nemáme právo. Aj svoj holý život sme dostali ako dar. Naopak, my sme Boží dlžníci. Boh nám dal život a k nemu pridal omnoho viac. Často sa správame ako vlastníci a majitelia toho, čo máme a pritom sme iba správcami. Majiteľom všetkého – i nášho života - je Boh.

2. Podiel, ktorý nám Boh daroval, bol pre nás absolútne nedostupný. Len vďaka Jeho milosti sme dostali podiel, na ktorý by sme inak nemali nárok, ktorý sme si nijako nezaslúžili.

Je dôležité si pripomenúť, ako sme k tomu nášmu podielu prišli. **Našiel sa NIEKTO, kto si dobrovoľne vzal ten najhorší podiel, aký na tomto svete existoval. Ten podiel môžeme nazvať skôr prekliatím. A tento prekliaty podiel si Kristus vzal pre seba, aby sme my mohli mať ten jeho podiel – podiel Božieho Syna.**

Toto je to jednoduché, ale mocné evanjelium, ktoré potrebujeme počuť aj my, ktorí v cirkvi slúžime, ktorí toto evanjelium dávno poznáme a v rôznych formách zvestujeme Božiemu ľudu. Potrebujeme ho nanovo nielen počuť, ale hlavne prijať.

Józue odmieta nároky týchto nespokojných ľudí. Oni sami sú si vedomí, že boli Bohom požehnaní, pretože sú veľkým a početným kmeňom. A keďže ich Boh požehnal početnosťou a silou, je to pre nich záväzok. Józuov postoj je preto jednoznačný. Nech si teraz vysúkajú rukávy, rozšíria a zveľadia svoj podiel.

Požehnanie, milí bratia a sestry, je nielen odmenou, ale aj úlohou a záväzkom.

Kedykoľvek si uvedomíš, že si bol v niečom požehnaný, že ti bolo v určitej oblasti viacej dané, nezostaň spokojne sedieť. Je to výzva k aktivite.

Milý brat, milá sestra v duchovnej službe, skús dať nabok nespokojnosť so svojim momentálnym údelom. **Pokús sa prijať tvoju situáciu ako výzvu, ako lekciu, ktorú Ti tvoj Pán dal, aby si v nej obstál čo najlepšie. Aby si zveľadil svoj podiel, aby si duchovne aj profesionálne podrástol a zároveň niekomu poslúžil. Je to aj príležitosť byť príkladom statočnosti a viery pre svojich najbližších.**

Uvedomujem si, že nesieme zodpovednosť aj za tých, ktorí s nami žijú a slúžia. A to sú naši manželskí partneri a naše deti. Ako často sú naši blízky svedkami nášho hundrania a toho, ako v sebe živíme nespokojnosť. Odmietnime tento postoj. Prijmeme svoj životný údel, ako svoju úlohu a výzvu, v ktorej máme čo najlepšie obstáť a žiť na Božiu slávu – pred svojimi blízkymi aj pred tými, ktorým slúžime. Amen!

MODLITBA

Chcem si na úvod k modlitbe pomôcť slovami Blaise Pascala:

Pane, pomôž mi robiť veľké veci tak, ako keby boli malé, lebo ich robím v Tvojej moci; a pomôž mi robiť malé veci, ako keby boli veľké, lebo ich robím v Tvojom mene.

Ďakujeme Ti, Bože, za dar života. Ďakujeme za všetky dary, ktoré si nám k životu pridal – za ľudí, za veci i príležitosti, ktoré si nám poskytol ako vládca tejto zeme. Ďakujeme za našu minulosť, prítomnosť i dobrú budúcnosť.

Pane, odpusť nám našu nespokojnosť s podielom, ktorý si nám daroval. Nauč nás prijať svoj údel. Pripomínaj nám, že skutočne najväčším ziskom života je pobožnosť so spokojnosťou, ten osobný vzťah s Tebou.

Ďakujeme Ti, že Ty si vzal ten preklatý podiel, ktorý patril nám, aby sme my mohli mať ten podiel Božích detí. Pripomínaj nám to vždy, keď sa nás bude zmocňovať nespokojnosť. Pomôž nám byť svetlom pre tých, ktorých si nám zveril. Amen.

Temná kapitola

**Úvodná pobožnosť na stretnutí Seniorálnej pastorálnej konferencie
Liptovsko-oravského seniorátu, v Liptovskom Mikuláši, 29. apríla 2019**

Mgr. Ján Solivajs, zborový farár v Žaškove

„Synovia Éliho však boli naničhodníci, nebrali ohľad na Hospodina ani na kňazské práva pred ľuďom. Keď niekto prinášal obeť a mäso sa už dovárало, prišiel kňazský mládenec s trojzubou vidlicou v ruke a vrazil ju do kotla alebo do hrnca, do misy alebo do nádoby, a všetko, čo vidlica zachytila, vzal kňaz pre seba. Takto robievali celému Izraelu, ktorý prichádzal do Šíla. A tak skôr než spálili tuk, prichádzal kňazský mládenec a povedal obetujúcemu: Daj mäso, nech ho upečiem kňazovi, lebo neprijme od teba varené mäso, ale iba surové. Keď mu ten človek povedal: Nech sa najprv spáli tuk, a vtedy si vezmi, koľko ti len duša žiada, odpovedal mu: Nie, daj hneď; lebo ak nie, vezmem si nasilu. Veľmi veľký bol hriech týchto mládencov pred Hospodinom, lebo znevažovali obeť Hospodinove. Samuel však konal službu pred Hospodinom ako chlapec opásaný ľanovým efódом. Matka mu robievala malý plášť a prinášala mu ho z času na čas, keď prichádzala so svojím mužom obetovať výročnú obeť. I požehnal Éli Elkánu a jeho ženu takto: Nech ti dá Boh potomstvo z tejto ženy namiesto toho, ktorého odovzdala Hospodinovi. Potom odišli na svoje miesto. Hospodin navštívil Annu, ktorá počala a porodila troch synov a dve dcéry. Chlapec Samuel rástol pred Hospodinom. Éli bol už veľmi starý, no počul o všetkom, čo robili jeho synovia celému Izraelu, ako spávali so ženami, ktoré konali službu pri dverách posvätného stánku. I povedal im: Prečo páchate také veci? Len zlé počúvam o vás od všetkého tohto ľudu. Nie, synovia moji, nie je dobrá povest', čo počúvam a čo ľud Hospodinov šíri o vás. Keď zhreší človek proti človeku, súdiť ho bude Boh, ale keď človek zhreší proti Hospodinovi, kto sa ho zastane? Ale oni neposlúchali hlas svojho otca, lebo Hospodin ich chcel usmrtiť. Mládenec Samuel však rástol a bol vždy milší Hospodinovi i ľuďom. I prišiel k Élimu muž Boží a riekol mu: Takto hovorí Hospodin: Zreteľne som sa vyjavil domu tvojho otca, keď boli v Egypte, v dome faraónovom. Spomedzi všetkých kmeňov Izraela vyvolil som si ho za kňaza, aby vystupoval k môjmu oltáru, aby zapáľoval kadidlo a nosil predom mnou efód; a domu tvojho otca dal som všetky ohňové obeť Izraelcov! Prečo šliapete po mojej obeti a po mojom dare, ktoré som nariadil v tomto príbytku? Synov svojich si viac uctil ako mňa, takže ste tučneli z najlepších častí všetkých darov môjho izraelského ľudu. Preto takto hovorí Hospodin, Boh Izraela: Jasne som povedal, že tvoj dom a dom tvojho otca naveky budú chodiť predom mnou, ale teraz takto hovorí Hospodin: Ešteže čo. Tých, ktorí mňa ctia, uctím i ja, ale tí, ktorí mnou pohrdajú, upadnú do hanby. Hľa, prichádzajú dni, keď odsekнем tvoje rameno ramenom tvojho rodu, tak že nebude starca v tvojom dome. Budeš hľadiť so závisťou na všetko, v čom dosiaľ dobre robil Hospodin Izraelov, takže nebude starca po všetky dni v tvojom dome. Ale nevyhladím od svojho oltára jedného muža, aby som tak utrúpil tvoje oči a bolesťou usušoval tvoju dušu, a veľká časť tvojho domu vymrie v mužnom veku. Znamením ti bude to, čo príde na tvojich dvoch synov Chofního a Pinchása; obidvaja zomrú v jeden deň. Ustanovím si však verného kňaza, ktorý bude konať podľa môjho srdca a podľa mojej duše. Postavím mu trvalý dom a bude chodiť po všetky dni pred mojím Pomazaným. Každý, kto zostane z tvojho domu, príde sa mu pokloniť za strieborný peniaz a za skyvu chleba hovoriac: Prijmi ma, prosím, do niektorej kňazskej triedy, aby som mal kus chleba do úst.“

(1. Samuelova 2, 12 – 36)

Istý politický komentátor, ktorý opisoval politickú situáciu v jednej nemenovanej krajine dospel k takémuto záveru. Ľudia, ktorí sa dostanú k moci sa časom pokazia. Stanú sa z nich skorumpovaní, nedôveryhodní, úplatní ľudia, ktorí síce tvrdia, že slúžia národu, ale v skutočnosti slúžia sebe. A akí sú tí hore, takí sú potom aj tí dole. Skorumpovaní politici korumpujú celú spoločnosť. Ryba smrdí od hlavy. Zodpovednosť za situáciu dole, nesú tí hore.

Takže, môže byť niečo horšie ako skorumpovaní, skazení politickí vodcovia, ktorí určujú smerovanie národa a štátu? Môže. Skorumpovaní, skazení kňazi, duchovní vodcovia, ktorí udávajú smerovanie cirkvi. Od politikov sa nedá nakoniec ani nič iné čakať. Lebo čakať od nich, že budú čestní, poctiví, charakterní, nesebeckí – to je naivné. Ale od duchovných právom čakáme niečo iné. Veď oni predsa vyznávajú iné, vyššie hodnoty, než sú hodnoty ľudí tohto sveta. Právom od nich čakáme, že v cirkvi im pôjde o Božiu vec; nie o svoju vec, že budú slúžiť druhým a nie sebe.

A keď sa toho nedočkáme, sme sklamaní, možno i sami duchovne zneistení. Tak, ako boli sklamaní a zneistení mnohí veriaci v čase Samuelovho narodenia. Samuel sa totiž narodil v čase hlbokého úpadku starozmluvnej cirkvi – Izraela. A dnešný text prezrádza, že hlavnou príčinou tohto úpadku boli kňazi Izraela. Skorumpovaní duchovní vodcovia, ktorí sa spreneverili svojmu poslaniu. Pozrime sa teda na ten prečítaný text. Začnime pohľadom na Éliho synov; na kňazov Chofního a Pinchása. O nich sa tu dozvedáme, že to boli „naničhodníci“, ktorí „nebrali ohľad na Hospodina“ (v. 12). Oni jednoducho neuznávali Boha ako autoritu nad svojím životom.

Vo chvíli, keď odmietnem Božiu autoritu nad sebou, tak pre mňa prestávajú platiť aj Božie normy. Vtedy nie Boh a Jeho vôľa, ale ja a moja vôľa sa stáva normou pre môj život. Bez Boha ako autority nad sebou je človek schopný všetkého. Aj duchovný.

O týchto duchovných, o naničhodných Éliho synoch čítame, že ich skazenosť sa prejavila v dvoch oblastiach. V materiálnej a morálnej. Mojžišov zákon presne určoval, čo z chrámových obetí patrilo Bohu a čo kňazom. Ale títo kňazi si brali i to, čo im nepatrilo. Čo patrilo Bohu. A keď obetujúci protestovali, tak im to brali násilím. Boha sa nebáli a ľudí sa nehanbili. Pre týchto kňazov sa ich služba stala výnosným zárobkom. Šlo im len o materiálny zisk. Pod kňazským rúchom nebilo kňazské srdce, ale srdce ziskuchtivých chamtivcov.

Druhá oblasť v ktorej sa prejavila bezbožnosť Éliho synov, bola morálna. Čítame o nich, že spávali so ženami, ktoré slúžili v chráme. Verejne sa o tom vedelo. Morálny škandál vo svätyni Šílo. Lenže koľko takých škandálov prepuklo v cirkvi v posledných rokoch. Škandály s kňazmi, ktorí boli neverní svojim manželkám. Duchovný, ktorý prestane hľadať Božie veci, začne hľadať svoje veci. A je potom úplne jedno či sú to peniaze, rozkoš, sláva alebo moc.

Možno sa pýtate, ako je to možné? Ako sa duchovní vodcovia môžu takto zvrhnúť, skaziť? Nuž tak je to možné pri kňazovi, ako je to možné pri jeho ovečkách. Jeden Božie slovo zvestuje a druhý ho počúva. Ale o jednom i o druhom platí; že buď ho to slovo pretvorí, alebo ho znetvorí. Buď sa ním nechám premieňať, alebo sa voči nemu zatvrdím.

A predsa je tu jeden veľmi dôležitý rozdiel medzi tým, keď hreší pastier a tým, keď zhreší ovečka. Nie v samotnom hriechu. Hriech ako hriech. Ale v dôsledkoch hriechu. Keď zhreší ovečka, tak to má dôsledky pre ňu a možno pre najbližších v jej blízkosti. Keď však hreší pastier, má to dôsledky pre celé stádo.

O Éliho synoch čítame, že oni svojim bezbožným správaním znevážili v očiach ľudu chrámové obete. To bolo to najsvätejšie, čo starozmluvný Boží ľud mal. Obete, ktoré vyjadrovali Božie zľutovanie a odpustenie. Obete, skrze ktoré Boh

prijímal hriešneho človeka. A otec Éli im neskôr vytýka, čo spôsobili svojím hriechom.

Keď Boh prestáva byť autoritou pre pastiera, potom prestáva byť autoritou aj pre ovečky. Hriechy duchovných sa tak stávajú zámienkou pre hriechy ľudu. Keď môže on, môžem i ja. A tak tí, ktorí mali odvádzať druhých od hriechu, ich sami viedli do hriechu. Vodcovia, ktorí sa stali zvodcami.

To boli Éliho synovia. Synovia sú skazení. Aký je však otec Éli? Otec je slabošký. Je to dobrý človek, ale slabý otec. Jeho slabosťou sú práve jeho synovia. To mu neskôr vyčíta aj sám Boh, keď mu hovorí: „Synov svojich si viac uctil ako mňa“ (v. 29).

Slabosť Éliho, ako otca, sa prejaví v tom, že synov síce karhá, ale netrestá. Éli bol totiž nie len kňaz. On bol aj sudca, ktorý mal právo a moc odstrániť svojich synov z kňazského úradu. Neurobil to. Zmohol sa len na mravoučné karhanie, ale nie na rázny čin.

A tak to, čo nerobí Éli, urobí Boh. Boh posla svojho posla k Élimu s dvojakým posolstvom. Najprv je to posolstvo súdu (v. 30 – 34). A tu vidíme, že Boží súd začína od Božieho domu. Od tých, ktorým boli dané veľké výsady. Boh pripomína výsady, ktoré dostal Éli so svojimi synmi. Kňazské výsady – prinášať obete Bohu, byť prostredníkmi medzi ľudom a Bohom. Ale veľké výsady vždy znamenajú aj veľkú zodpovednosť. Tí, ktorí prinášali obete za hriechy druhých, svoje vlastné hriechy neriešili. Éli toleroval hriech v živote svojich synov. A toto Boh netoleruje. A tak Boh vynáša svoj súd nad Éliho domom i jeho skazenými synmi.

Ale posol neprichádza len s posolstvom súdu, ale aj s posolstvom milosti pre svoj ľud. Tá milosť je v tom, že Boh odstráni neverných kňazov a pošle verného kňaza (v. 35). Celá kapitola nás pripravuje na jeho príchod. Niekoľko krát v tejto kapitole čítame, ako Samuel rástol pred Hospodinom vo svätyni Šílo. V kontraste ku

skorumpovaným kňazom tu stojí budúci služobník Hospodinov.

Boh tu vždy mal, má a bude mať svojich Samuelov. I v tmavých dobách cirkevných dejín, v časoch najväčšej skazenosti tu vždy boli tí, ktorých si Boh povolal, pripravil a použil pre požehnanie svojho ľudu. Lebo Boh neláme palicu nad svojím ľudom. Tento ľud vtedy a cirkev dnes je v rukách Boha, ktorý koná svoje dielo súdu i milosti. Aj v časoch skorumpovaných duchovných a zosvetáčtenej cirkvi Boh tu má svojich verných.

Aj v tejto temnej kapitole cirkevných dejín vidíme jednu manželskú dvojicu, ktorá napriek všetkému chodí verne do svätyne Šílo obetovať Bohu: Elkána a jeho manželka Anna. A na ich živote vidíme, že Boh ani v časoch duchovného úpadku nezavrel prameň požehnania pre svojich verných. Čítame, že Boh milostivo navštevoval Annu a porodila ďalšie deti. Samuela vyprosila od Hospodina a nechala ho v chráme. Ale Anna tým nič nestratila. Lebo čo Bohu dáme, to nestratíme. Boh nám nezostane nič dlžný. Miesto jedného dostala ďalších päť detí.

Čo nám teda chce povedať táto tmavá kapitola cirkevných dejín? Môžeme sa pozrieť na dnešnú cirkev a povedať: ryba smrdí od hlavy. A budeme mať pravdu, keď budeme za stav cirkvi viniť neverných kňazov. Môžeme sa pozrieť na cirkev a povedať: od hlavy už napáchlo celé telo. A znova budeme mať pravdu.

Ale môžeme urobiť ešte niečo iné. Môžeme sa pozrieť na Pána Ježiša s vierou, že Boh ani v takýchto časoch neopustil dielo svojich rúk, že On nezavrel prameň svojho požehnania, že aj uprostred toľkej bezbožnosti a svetáctva Božieho ľudu Boh tu vždy má svojich verných. Má tu svojich Elkánov a svoje Anny.

Táto kapitola nie je len o skorumpovaných kňazoch a zosvetáčtenej cirkvi. Je to kapitola aj o Elkánovi a Anne. A je to kapitola aj o Samuelovi. Budúcom služobníkovi, za ktorých sa aj my

môžeme modliť, aby ich Boh vzbudil pre požehnanie svojho ľudu. Svätyňa v Šílo, to je cirkev dneška, v ktorej je veľa biedy, veľa tmy, veľa hriechu. Ale svätyňa v Šílo, to je aj miesto, kde žijú Elkánovia a Anny. A kde slúžia Samuelovia. A to preto, lebo svätyňa v Šílo je cirkev, ktorá je a zostane v rukách svojho Boha. V rukách milujúceho a mocného Boha. Pretože sú to ruky Toho, ktorý za svoju cirkev zomrel na kríži. Amen.

Spoločenstvo duchovných Košického seniorátu

Mgr. Jaroslav Petro, predseda ZED Košického seniorátu, zborový farár v Obišovciach

Ak niekedy zavítate na pastorálnu konferenciu k nám, do Košického seniorátu, určite vás zarazí počet duchovných. V porovnaní s inými seniorátmi sme jedným z najmenších - dovedna máme 10 cirkevných zborov. Sú to tri mestské zbory Košice, Košice-Terasa a Gelnica a potom 7 dedinských zborov. V senioráte je nás 21 farárov, čo znie veľmi dobre. Nie všetci sú členmi ZED a nie všetci sú v aktívnej službe. Máme medzi sebou 5 farárov na dôchodku, jedného brata, ktorý službu farára vymenil za inú službu - stal sa na 4 roky starostom obce a ďalšieho brata, ktorý aktuálne pracuje v Evanjelizačnom stredisku.

Skoro každý zbor v našom senioráte má svoje špecifiká. V najpočetnejšom zbore - v Košiciach - je samozrejme prác viac. Je tam rozbehnutá práca s bezdomovcami s názvom Samaritán, ako aj diakonické stredisko Cesta nádeje s terénnou opatrovateľskou službou. Keďže sa na území cirkevného zboru nachádza aj Evanjelické Gymnázium Jána Ámosa Komenského, tak pribudla aj intenzívnejšia práca s mládežou a mladými ľuďmi. V zbore Košice-Terasa sa venujú charitatívnemu projektu deti Afriky a popri tom sa starajú o materskú škôlku, ktorú majú zriadenú v cirkevnom zbore. V rankovskom zbore sa zase venujú rómskej misii a pracujú s rôznymi generáciami Rómov. Prácu s rómskymi deťmi má aj cirkevný zbor Opiná, ktorý ma popri tom na svojom území aj školu pre hluchoslepé deti v Červenici. Zbory ako Mníšek nad Hnilcom a Švedlár sa venujú viac práci so staršou generáciou, pretože v tejto oblasti je veľmi málo mladých ľudí. Táto časť Slovenska sa pomaly vyľudňuje. Samotný Košický seniorát má založené dve škôlky Evanjelickú materskú škôlku (EMŠ) a Špeciálnu evanjelickú materskú škôlku (EŠMŠ).

Čo sa týka nášho spoločenstva, stretávame sa, ako aj v iných seniorátoch, každý mesiac. Je to vždy v prvý pondelok v jednom z 10 zborov, mimo prázdninových mesiacov. Občas sa môže stať nejaká výnimka. Pred Vianocami a Veľkou nocou máme Večeru Pánovu so svedou. Dvakrát do roka robíme spoločné stretnutia farských rodín, väčšinou pri spoločnej opekačke.

Aby ste nemali pocit, že keďže sme malý seniorát, tým pádom máme k sebe blízko, tak napríklad, ak sa chce dostať farár so Švedlára na SPK do Rankoviec musí prejsť 91 km, alebo do Opinej to má ešte o 4 km ďalej. Z tohto dôvodu v posledných rokoch sa väčšina seniorálnych konventov a stretávanie presbyterov na rôznych školeniach koná v Košiciach, pretože tam je najjednoduchší spôsob dopravy.

Ak by som mal charakterizovať naše spoločenstvo, asi musím povedať, že sme trochu individualisti. Každý je zahĺbený do práce vo svojom cirkevnom zbore, rieši si svoje povinnosti i svoje problémy. Ak treba, vieme sa dať dohromady a pripraviť nejakú spoločnú akciu v senioráte, ale akoby sa vytratili bližšie priateľstvá. Bratsko-sesterské vzťahy ochladli. Ostala akási oficiálna slušnosť, sme na seba milí, podáme si ruky, pozdravíme sa, ale pri niektorých vzťahoch cítiť, že ochladli. Poslednou ranou, ktorá nás viacerých prekvapila a ktorú nemôžem nijako obísť, bolo podanie žaloby predsedníctva jedného cirkevného zboru na predsedníctvo seniorátu s návrhom na odvolanie z funkcie. Je to predsedníctvo zboru, ktoré sa aktívne zapája v asociácii tzv. slobodných zborov. Myslím si, že v našom senioráte nie sú v pozícii obetí, či prenasledovaných; jednoznačne sa postavili do pozície agresorov a prenasledujúcich. Nevie, či niečo také bolo niekedy v minulosti v malom Košickom senioráte? O to ťažšie sa nám bude stretávať na spoločných pastorálnych konferenciách alebo aj na spoločných seniorálnych akciách. A aj to hľadanie si cesty k sebe bude o to problematickejšie. Potrebujeme veľa modlitieb a veľa pokory pred Bohom, veľa tolerance jeden pred druhým, aby sa také narušené vzťahy dali nanovo do poriadku. Jednoznačne aj tu platí, že najprv musíme vybrať brvná z vlastného oka, až potom môžeme ísť vyberať smietky z očí našich cirkevníkov.

Tipy na čítanie

Mgr. Libor Bednár, PhD., člen redakčnej rady, zborový farár v Bratislave – Dúbravke

Amedeo Molnár: Theologia crucis – Nedokončené prednášky z let 1989-90

(vydal Kalich, Praha 2018 v edícii Kairos, 211 strán)

Prednášky profesora Molnára zo zvukového záznamu prepísal a doplnil poznámkami jeho mladší kolega, historik Ota Halama. Prednášky o „teológii kríža“ zostali nedokončené. Najprv ich prerušila v zimnom semestri 1989-90 nežná revolúcia a 31.1. 1990 Molnárova smrť.

Molnár hneď v úvode zdôrazňuje, že pašijový príbeh je vrchol celého posolstva evanjelia a všetko, čo mu v evanjeliách predchádza, je len úvodom k pašiam. V úvode knihy sa autor venuje teológii kríža u evanjelistov a u Pavla. Bystrým pohľadom komentuje jednotlivých biblických autorov. U Marka poukazuje na zdôrazňovanie skrytosti vyznania, že Ježiš je Boží Syn ako aj jeho kritickosť k cirkvi jeho doby. U Lukáša poukazuje na jeho snahu byť prijateľným pre pohanských čitateľov. V knihe nájdeme veľa zaujímavých postrehov profesora Molnára, ktoré nielen bežnému čitateľovi Písma unikajú.

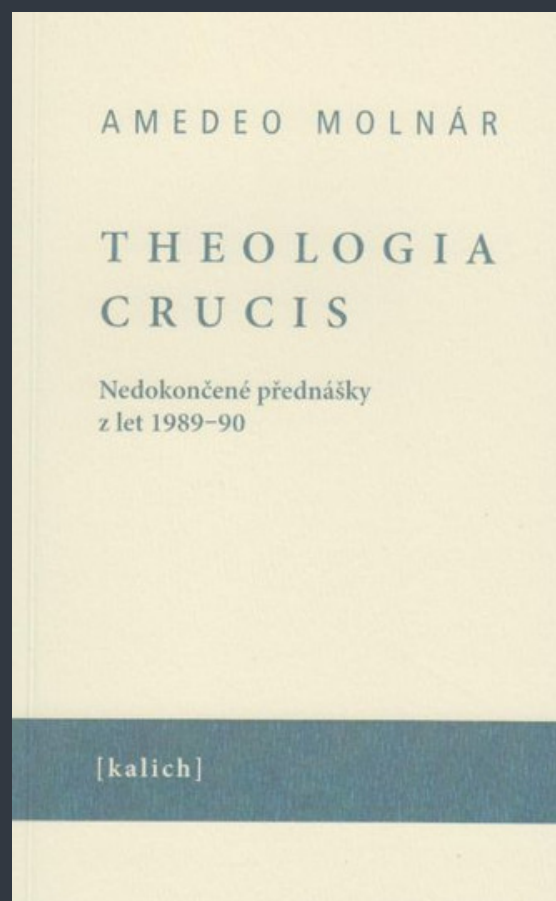
Z predreformačných teológov sa venuje postave Mateja z Janova a jeho teológii s dôrazom na kríž (42–62). Lutherovej teológii kríža venuje takmer 60 strán (62–121). Smutne konštatuje, že Luther nezaimponoval svetu teológiou kríža, ale ako bojovník proti odpustkom (71).

Potom prechádza na Kalvínovú teológiu kríža (121–129). Všima si i jednotlivé konfesie ako vo svojich vyznaniach reflektujú teológiu kríža (135–145). Neobíde ani ortodoxiu (145–189) a pietizmus (187–195). Človek sa nemôže svojimi náboženskými aktivitami pred Bohom zachrániť. Je odkázaný na to, čo Boh v Kristovi pre neho urobil (157). Konštatuje, že tento impulz mala ortodoxia po roku 1580 (Formula Concordiae) zachrániť, ale namiesto toho vytvorila nový druh náboženskosti, spirituality. Vystupovala s vedomím, že má kľúč k správne pochopeniu Písma. Dochádza k presvedčeniu, že protestantizmus je zradou na reformácii (145).

Dočítame sa tu aj o S. Kierkegaardovi, ktorý v 19. storočí pochopil teológiu kríža ako centrálnu tému a oficiálnou cirkvou bol vytlačený na okraj cirkevného života (172).

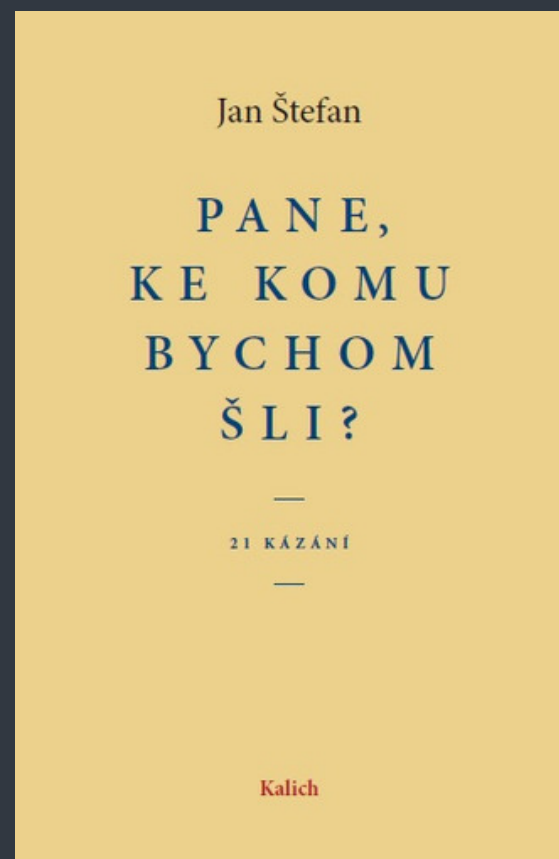
V tejto útlej knihe vreckového formátu je veľa prenikavých, originálnych pohľadov do novozmluvných kníh a do dejín teologického myslenia, ktoré nútia čitateľa nanovo premýšľať známe príbehy. Kniha nie je rozdelená do kapitol, ale tvorí ju „nekonečný text“.

Každý, kto pozná texty profesora Molnára, sa môže tešiť na jeho osobitý prístup k tejto centrálnej teologickej téme, ktorú v stručnosti načrtol vo svojej knihe Na rozhraní věku (1985), ale tu sa jej venuje s plným nasadením. Mohli by sme povedať, že Theologia crucis je jeho labuťou piesňou.

Jan Štefan: Pane, ku komu bychom šli? – 21 kázání, (vydal Kalich, Praha 2018, 191 strán)

Kniha obsahuje 21 kázání profesora systematickej teológie pražskej bohosloveckej fakulty, ktorý od roku 2011 supluje študentského farára na fakulte. Poslucháčmi kázání boli predovšetkým študenti teológie, ale potešia každého vnímavého človeka. Prvých šesť kázání je na text knihy proroka Jonáša. Nájdeme tu kázne na začiatok a koniec semestra, na advent, pôst, Veľkú noc, reformáciu, či na otvorenie farárskeho kurzu. Štefanov kazateľský prejav je netradičný, autentický, odvážne smelý vo výrazových prostriedkoch. Biblické príbehy vedie v dialógu so širokým spektrom teológov, básnikov a spisovateľov. Civilný jazyk a jemu vlastný humor zaujme aj človeka, ktorý nie je fanúšikom čítania postíl. Štefanova zbierka kázání je krásnym príkladom toho, že dogmatik nemusí byť z titulu svojho oboru nudným, ale oslovujúcim a inšpirujúcim kazateľom, ktorý pozná každodenný život svoj poslucháčov a vie sa im prihovoriť zrozumiteľným jazykom.

Vznik slovenského štátu, židovská otázka a Evanjelická cirkev

Mgr. Roman Porubän, zborový farár v Kežmarku

14. marca 2019 sme si pripomenuli 80. výročie vzniku slovenského štátu, ktorý pod ľudáckym vedením, orientovaným na nacistickú ideológiu, stal sa jedným z hlavných organizátorov protižidovských pogromov na Slovensku na čele s Hlinkovou gardou (HG) a zároveň satelitom nacistického Nemecka. Onedlho po 14. marci vyšlo na Slovensku niekoľko desiatok vládných nariadení, proti občanom židovského náboženstva, ktoré nakoniec vyvrcholili v prijatí zákona č. 198/1941, ktorý poznáme pod názvom Židovský kódex.

Po vzniku Československej republiky 28. októbra 1918 sa slovenské klerikálne hnutie začalo formovať v Slovenskej ľudovej strane. Spojením dvoch útvarov Čiech a Slovenska do jedného štátneho celku Československa nastali komplikácie spoločenského a hospodárskeho charakteru. Zásahy do ekonomiky sa prejavili na Slovensku negatívne nielen v hospodárskej, ale aj v spoločenskej oblasti. Táto situácia sa stala východiskom pri vytváraní programu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS), ktorá čoraz viac prezentovala myšlienku autonómneho Slovenska.

So zdôrazňovaním protikapitalistických hesiel, ktoré propagovala HSĽS, súvisela aj protižidovská propaganda. V hospodárskom živote Slovenska hrali Židia veľmi dôležitú úlohu. Mali významné pozície v priemysle, obchode a v poľnohospodárstve. Mnohí boli aktívni aj v slobodných povolaniach ako právnici a lekári. V kritike činnosti Židov, ako ju uplatňovala HSĽS, ľudové vrstvy videli kritiku existujúceho spoločenského poriadku, ktorý v ich očiach do veľkej miery predstavoval židovský kapitál. Nie kapitalizmus, ale židovský kapitál bol podľa argumentov HSĽS príčinou zla. Okrem toho sa im vyčítalo, že do značnej miery sa priznávajú k maďarskej národnosti, podporujú maďarskú tlač a literatúru na Slovensku.

Cestu k rozpadu Československého štátu odštartovalo oslabenie republiky v dôsledku mníchovského diktátu a následných územných strát v prospech susedných štátov. Hlinkova slovenská ľudová strana, ktorej poslanci podali 19. augusta 1938 v národnom zhromaždení nový návrh zákona o autonómii, sa rozhodla využiť túto situáciu.

Žilinská dohoda

V Žiline sa 5. – 6. októbra 1938 uskutočnilo rokovanie vedenia HSĽS s vedeniami skoro

všetkých politických strán pôsobiach na Slovensku. Pod tlakom medzinárodnej situácie a z nej vyplývajúceho vnútropolitického napätia bolo zrejmé, že strany sa musia dohodnúť o spoločnom postupe pri riešení slovenskej otázky. Text známy ako Žilinská dohoda obsahoval v prílohe návrh zákona na decentralizáciu vládnej moci. Vládu a výkonnú moc mala naďalej na Slovensku vykonávať slovenská vláda, pozostávajúca z piatich ministrov, z ktorých jeden bol jej predsedom. Všetci slovenskí ministri boli zároveň členmi ústrednej vlády v Prahe. Na slovenskú vládu sa prenášala vládna a výkonná moc pre Slovensko v oblasti rezortu vnútra, spravodlivosti, zdravotníctva, dopravy, hospodárstva, školstva, osvetu, sociálnych vecí a financií.

Katolícky dom v Žiline

Pretože HSĽS žiadala odovzdanie moci do svojich rúk okamžite a nebolo teda možné nechať návrh schváliť Národným zhromaždením, využila vláda starý zákon 64/1918 Zb. o mimoriadnych prechodných ustanoveniach na Slovensku. Už 6. októbra 1938 vymenovala Jozefa Tisa telegraficky za ministra s plnou mocou pre správu Slovenska. Následne 7. októbra pražská vláda návrh akceptovala a vymenovala ďalších štyroch

Ferdinand Ďurčanský

ministrov – Ferdinanda Ďurčanského a Matúša Černáka za HSĽS a Pavla Teplanského a Jána Lichnera za agrárnikov. Protižidovské tendencie, ako dlhoročný propagačný prostriedok, po vymenovaní vlády Slovenskej krajiny teraz nadobudli charakter oficiálnej politiky. Preto je mylné domnievať sa, že otázka židovstva na Slovensku sa stala problémom, až keď nacisti obsadili krajinu v roku 1944. Tento problém tu bol dlho predtým. Slováci neraz obviňovali Židov za Viedenskú arbitráž (02. 11. 1938), ktorou sa pričlenila časť južného Slovenska Maďarsku. Pripisovali im to ako vinu, ktorá sa však nezakladala na reálnych faktoch.

Autonómia podľa vzoru HSĽS

HSĽS si autonómiu predstavovala ako absolútny monopol svojej moci. Pod heslom národnej jednoty si začala presadzovať svoju ideológiu

zlúčením politických strán, ktorá vyústila do totalitného konania, odzrkadľujúceho sa v celej slovenskej spoločnosti. Zlúčenie strán nebolo dobrovoľné, ale nútené, pretože sa odohrávalo pod hrozbou zákazu. Týmto spôsobom HSĽS úplne zlikvidovala svojho najväčšieho rivala – agrárnu stranu.[1] To isté, samozrejme ešte vo väčšej miere, platilo o menších stranách, napríklad slovenskí ľudovci (Československá strana ľudová na Slovensku), živnostníci či Národné zjednotenie.

S niektorými strana HSĽS spoluprácu už vopred odmietala a zakázala ich: Ministerstvo vnútra Slovenskej krajiny hneď svojím prvým výnosom 1/38 z 9. októbra 1938 zastavilo činnosť KSČ a neskôr túto stranu úplne zakázalo. Činnosť sociálnej demokracie bola zastavená 6. novembra 1938. Zákaz však nepostihol len ľavicové strany, ale aj autonomistickú SNS, ktorá zjednotenie odmietala. Na prelome novembra a decembra bol na Slovensku zavedený režim jednej politickej strany, ktorá si k svojmu názvu dočasne pripojila prívlastok Strana slovenskej národnej jednoty (HSĽS-SSNJ). Po dvadsiatich rokoch od vzniku Československa a fungovania pluralitného parlamentného systému vznikla na Slovensku jediná politická strana. To v slovenskom štáte znamenalo koniec demokracie, pretože sa začali porušovať základné občianske a demokratické práva, ako bola sloboda tlače, prejavu a sloboda zhromažďovania. Čoraz viac rástol vplyv ozbrojených oddielov HSĽS, ktoré sa zgrupovali v Hlinkovej garde.

HSĽS presadila odsun na Slovensku pôsobiacich českých štátnych zamestnancov i učiteľov. Boli to práve tí štátni zamestnanci, ktorí prišli po vzniku Československa pomôcť Slovensku, pretože Slovensko nemalo dostatok vlastných síl s patričným vzdelaním, ktoré by mohli nastúpiť do

[1] Historická revue 3/2019: Rychlík Ján, Koniec spoločného štátu, s. 17

škôl a úradov. Tento odsun sa dial na základe národnostného princípu a zásadne porušoval základné ľudské práva.[2] Odsunutí Česi to pociťovali ako osobnú krivdu a prejav nevďačnosti, keďže väčšina z nich sa na Slovensku usadila natrvalo a pokladala ho za svoj domov.

Po uchopení moci HSĽS v slovenskom štáte sa charakter strany začal výrazne meniť. Z opozičnej strany klerikálno-konzervatívneho typu sa stala nielen vládna strana, ale štátna strana. Ústami svojich najvyšších predstaviteľov sa stotožnila so štátom.[3] HSĽS sa tak považovala za štát. Ústavný článok §58 doslova konštatoval, že „slovenský národ sa účastní na štátnej moci prostredníctvom HSĽS“. Bol to podobný paragraf ako známy 4. článok Ústavy ČSSR, ktorý zakotvoval v spoločnosti vedúcu úlohu KSČ.

Prvé opatrenia autonómneho Slovenska voči Židom

Po týchto udalostiach sa v Úvodníku Slováka objavil článok o vyradení Židov z hospodárskeho a verejného života. Bola to narážka na Židov s maďarskou národnosťou: „Veď vieme veľmi dobre, čo sú to za vlastenci. Máme v dobrej pamäti ešte dni, v ktorých svoje nedospelé deti posielali na ulicu „brániť republiku“ spotvorenou rečou. I to vieme, kto chce rozdávať z národného tela slovenského cudziemu. To im ale nestačilo, že národ poškodili na poli hospodárskom Treba vyviešť celú tú spoločnosť, ktorá sa sem nasťahovala z cudziny a dožičiť urýchlený odchod tým, ktorí túžili a túžia po inom domove.“[4]

V čase autonómie nevyšli na Slovensku žiadne protižidovské zákonné normy, no existovalo niekoľko vládnych nariadení, ktoré sa touto problematikou zaoberali. Pripravované návrhy čiastočne vychádzali zo známych norimberských zákonov. Začala sa uplatňovať definícia „Kto je Žid“, ktorá úzko súvisela s norimberskými zákonmi a ich definíciou Žida. Slovensko ešte nebolo okupované nacistickým Nemeckom a už sme preberali diskriminačné opatrenia voči Židom.

Zákony boli ešte len vo fáze prípravy, no autonómna vláda už urobila niekoľko konkrétnych zásahov, ktoré mali za úlohu diskriminovať židovské obyvateľstvo. Nebolo im umožnené kandidovať do Snemu Slovenskej krajiny. Pri voľbách došlo zase k tomu, že na niektorých miestach sa pre nich vyčlenili zvlášť volebné urny. Protižidovský nastupujúci režim sa začal uplatňovať aj v prepúšťaní židovských osôb z vyšších úradníckych funkcií.

Na Slovensku sa hneď po 6. októbri 1938 vo vládnych kruhoch na čele s HSĽS sformoval politický prúd, ktorý sa orientoval na fašistické Nemecko, jeho ideológiu a metódy vlády.

V období autonómie si ešte len budoval svoje mocenské pozície Vojtech Tuka. Vtedy vystupoval na politickej scéne viac-menej ako súkromná osoba. Vplyv na politiku sa snažil získať pomocou sociálnej a nacionálnej demagógie. Židovská otázka mu v tom len hrala do kariet.

Prvý zásah iniciovaný z vládnych kruhov bolo nariadenie predsedu vlády Jozefa Tisa o deportácii Židov bez Československej štátnej príslušnosti na územia odstúpené Maďarsku. K tomuto nešťastnému rozhodnutiu pravdepodobne prispela demonštrácia židov 1. novembra 1938, kde pred hotelom Carlton v čase, keď bola v meste ubytovaná maďarská delegácia, žiadali Židia pripojenie Bratislavy k Maďarsku. 2. novembra krajinou preletela

[2] Kováč Dušan: Slovensko, Nakladatelství Lidové noviny 1998, Praha, s. 212

[3] Lacko Martin.: Slovenská republika 1939-1945, vydavateľstvo Perfekt a Ústav pamäti národa 2008, 1. vydanie, s. 55

[4] Prof. PhDr. L. Hubenák.zostavovateľ: Riešenie židovskej otázky na Slovensku (1939-1945). Dokumenty (I.časť). Edícia JUDAICA SLOVACA 1994. s. 17. Slovák č. 247, 29. 10. 1938

Evanjelická cirkev v autonómnom Slovensku a slovenskom štáte

Postavenie evanjelickej cirkvi v autonómnom Slovensku a slovenskom štáte nebolo jednoduché. Vládlo tu napätie, že nový režim bude mať protievanjelicke tendencie. Boli to zvlášť obavy z náboženského útlaku, pretože víťazná HSĽS demonštratívne vyzdvihovala svoj úspech a zdôrazňovala katolícku ideológiu, pod ktorou si dobyla víťazstvo.

Predovšetkým sa opierala o osobnosť Andreja Hlinku. Pestovaním jeho kultu a vytváraním svätožiare okolo jeho osobnosti chceli ovládnuť politický, ale i duchovný život na Slovensku. Evanjelická cirkev húževnato a energicky vystupovala proti šíreniu tohto kultu, zdôrazňovaním, že Slovensko malo aj významnejšie osoby, než bol Hlinka. Ešte pred vyhlásením vládneho nariadenia číslo 220/1939, ktoré vyšlo 5. septembra 1939 o povinnom členstve v HG a HM, evanjelici ostro protestovali proti praktikám, ktoré robila HG. To sa týkalo tiež židovskej otázky, pretože práve na Židoch HG páchala rôzne surovosti. Keď vyšlo v platnosť nariadenie o povinnom členstve v HG a v HM, ostro vystúpili proti takémuto rozhodnutiu evanjelickí kňazi svojím „Pamätným spisom“, kde odsúdili klérofašistický režim, nedemokratický spôsob vlády, neľudské a nekresťanské správanie sa voči Židom a útočili aj proti jeho duchovnému a politickému pôvodcovi, proti hitlerizmu. Židovská otázka sa doteraz cirkvi dotýkala len v tom smere, že odsudzovala a ostro kritizovala všetky surovosti, ktoré páchala HG na židovskom obyvateľstve. No odrazu sa situácia zmenila. Židovská otázka sa začala cirkvi priamo dotýkať. V dôsledku antisemitskej politiky dochádza k početnému prestupovaniu židovských osôb, ba aj celých rodín do kresťanských cirkví, ktoré vcelku vďačne prijímali nových veriacich. No však stúpajúca vlna konvertovania vyvolávala nevôľu

oficiálnej propagandy i radikálne fašistických kruhov. Dr. Jozef Tiso adresoval listy biskupským úradom na Slovensku, v ktorých upozorňoval na tieto prestupy. Vláda preto žiadala duchovných, aby zvážili pohnútky vstupu do cirkvi a aby zachovávali pritom prísne predpisy pre pokrstenie Židov.

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku preto vypracovala smernice pre prijímanie inoveriacich, menovite Židov do ECAV na Slovensku. Tieto smernice, ktoré navrhol biskup západného dištriktu Dr. Samuel Štefan Osuský, boli cirkvou najskôr pripomienkované a potom upravené a prijaté. Podľa interkonfesionálneho zákona číslo 96/1925 mohol každý občan meniť svoje vierovyznanie. Smernice boli vypracované aj z toho dôvodu, aby prestupy sa nekonali len formálne. Okrem iného tam stálo: Aby však dôstojnosť aktu neutrpela škodu a do cirkvi nehrnuli sa nežiaduce živly, farský úrad je povinný žiadateľa upozorniť, že prístup obsahuje štyri čiastky: a) informačnú; b) prípravnú; c) pokrstenie; d) prijatie do cirkvi a do niektorého zboru.[8] Smernice sa ďalej zaoberali podrobným rozobratím každej zo štyroch častí.

Slovenskí Nemci ako sprostredkovatelia

Slovenskí ľudáci sa stali dôležitou Hitlerovou prevodovou pákou na Slovensku aj pri riešení židovskej otázky. Mnohí vrcholní predstavitelia HSĽS sa dostali do kontaktu s najvyššími nacistickými funkcionármi, ktorí im sľubovali podporu a ochranu. Sprostredkovateľom medzi slovenskými politikmi a nacistami sa stal vodca Karpatských Nemcov Franz Karmasin.

[8] Archív GBÚ ECAV na Slovensku.: Smernice pre prijímanie inoveriacich, menovite Židov do evanj. a.v. cirkvi na Slovensku. č. 131- Židovská otázka

V októbri 1938 prijal poľný maršal Herman Göring podpredsedu slovenskej vlády Ferdinanda Ďurčanského, ktorý bol zostavovateľom zákona 198/1941 zb. – tzv. Židovský kódex. Ďurčanský patril k radikálnemu krídlu, požadujúcemu štátnu samostatnosť Slovenska. Toto prijatie sa uskutočnilo za prítomnosti Franza Karmasina a Alexandra Macha, ktorí vyhlásili, že Slovensko chce štátnu samostatnosť, čo však nebola pravda, a že sa pritom chce oprieť o vojenskú, hospodársku a politickú pomoc Nemecka. Ďurčanský ďalej sľuboval, že Nemecko tak bude mať veľký vplyv na vedenie Slovenského štátu a nemecká menšina bude mať jedného ministra. Tým mal byť samozrejme prítomný Franz Karmasin.

Franz Karmasin (Veľká Lomnica)

Po tom, ako slovenská vláda povolila 8. októbra 1938 karpatským Nemcom samosprávu, vznikla tzv. Deutsche Partei in der Slowakei a Karmasin sa stal štátnym sekretárom novozriadeného Nemeckého sekretariátu. Počas II. svetovej vojny sa Deutsche Partei snažila o nacifikáciu všetkého nemeckého obyvateľstva na Slovensku. Po vypuknutí SNP Karmasin vytvoril ozbrojenú zložku nazvanú Heimatschutz (Domobrana), ktorej úlohou bolo aktívne potláčať prejavy povstania i odpor civilného obyvateľstva. V apríli 1945 utiekol

do Rakúska, kde sa začas ukrýval pod menom Franz Dibak alebo Ing. Dibak. Za vojnové zločiny bol (v neprítomnosti) odsúdený bratislavským Národným súdom na trest smrti, spravodlivosti však unikol. V roku 1949 sa dostal do Nemeckejspolkovej republiky, kde sa ešte politicky angažoval.

Tragédia Židov v slovenskom štáte

Keď sa Čechy a Morava dostali pod protektorát, 14. marca 1939 Slovenský krajinský snem rozhodol, že sa Slovensko stane samostatným štátom. Prvé oficiálne protižidovské nariadenia vyšli už niekoľko týždňov po vyhlásení slovenského štátu. V rozhlasovom prejave dňa 15. marca 1939 oboznámil verejnosť predseda slovenskej vlády Dr. J. Tiso s najdôležitejšími problémami, ktoré bude potrebné prednostne riešiť. Tu pochopiteľne nechýbala ani židovská otázka. Tiso sa o nej vyjadril: „Čo treba ešte odstrániť, odstránime, ale nie nenávisťne, náruživito, hrubo a surovo, ale po kresťansky.“[9] HSLS nemala vypracovaný program, čo sa týkalo protižidovských opatrení. Preto sa musela poobzerať po cudzích vzoroch, kde už takéto opatrenia boli v praxi. Jedným z možných vzorov bolo Nemecko.

18. apríla 1939 vychádza prvé zákonoprávne nariadenie, ktoré kodifikovalo definíciu židovského obyvateľstva a vymedzovalo účasť Židov v niektorých slobodných povolaniach. To sa týkalo predovšetkým redukovať počty právnikov, advokátov, lekárov a Židov, ktorí pracovali vo verejných službách.

20. apríla 1939 Hitler slávil svoje 50. narodeniny. Na túto oslavu bol pozvaný Dr. J. Tiso. Pri tejto príležitosti predniesol prejav, v ktorom na Židov reagoval takto: Židia boli vždy rozkladným živlom. Tento sociálny a hospodársky poriadok možno

[9] Slovák, 16. 3. 1939.

uskutočniť len vtedy, keď židovstvo z nášho národného života bude definitívne vylúčené, keďže toto aj na Slovensku vždy bolo rozkladným žvlom a najdôležitejším nositeľom marxistických a liberalistických ideí. Celá verejná správa je od Židov skoro už vyčistená, ich podiel medzi právnikmi a lekármi je zredukovaný na minimum a ich činnosť obmedzená na židovskú klientelu. Podobne a postupne pokračujeme aj v obchodnom a priemyselnom živote. V tomto boji o odžidovčenie nášho štátu nepomýli nás ani vnútorný, ani vonkajší odpor.[10] Hlavným bodom riešenia židovskej otázky bolo získanie židovského majetku. Prvé kroky v tomto smere urobila vláda v marci 1939 svojím vládnym vyhlásením, ktorým zasahovala do oprávnenia hostinských a výčapníckych živností. Týmto sa oficiálne začala doba arizácie židovského majetku. Židom sa postupne po niekoľkých vládných nariadeniach a zákonoch odoberali podniky, obchody a iné činnosti podnikania zabezpečujúce ich obživou. Mnohé podniky sa dávali do rúk blízkym členom HG, ktorý absolútne – dnes by sme povedali – menežovaniu podniku nerozumeli a neraz ho priviedli ku krachu.

S vydaním arizačného zákona sa v niektorých oblastiach robili také veci, že Židom zakazovali vstupovať do verejných miestností, parkov, na kultúrne a športové podujatia. HG sa permanentne usilovala o to, aby riešenie židovskej otázky dostala pod svoju kontrolu. Už v októbri 1939 prišli s návrhom na založenie donucovacích židovských táborov, ktoré mali mať charakter trestných či väzenských zariadení. Tu sa mali posilať Židia, ktorí sa správali voči štátu, vláde a HG ako škodcovia a paraziti. Tento návrh však vo vláde neprešiel. Ďalej tiež navrhovali, aby židovské obyvateľstvo bolo označené na čele alebo na chrbte. V časopise Gardista sa písalo, že slovenská vláda dá im (Židom) právnu ochranu v koncentračnom tábore... Židov treba izolovať v pracovných táboroch a keď nebude práce, nech tam prehadzujú štrk z miesta na miesto, aby sa naučili robote.[11] Tento citát dokumentuje úroveň vtedajších členov HG. Boli by schopní dať im prácu, ktorá by nemala vôbec zmysel len preto, aby ich ponížili a ukázali nadradenosť ich rasy nad židovskou.

[10] Prof. PhDr. L. Hubenák. zostavovateľ: Riešenie židovskej otázky na Slovensku (1939-1945). Dokumenty (I. časť). Edícia JUDAICA SLOVACA 1994. s. 42. Gardista č. 13, 29. apríla 1939

[11] Gardista, 15. 4. 1939, 29. 4. 1939.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

Evanjelická cirkev a súmrak Slovenského štátu

Stat' z dizertačnej práce: Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku v rokoch 1938 – 1945 Vzťah cirkvi a štátu v tomto období obhájenej na EBF UK v Bratislave v r. 2008

Mgr. Andrej Žitňan, PhD., ev. teológ a učiteľ na Evanjelickom lýceu v Bratislave

Po obsadení Slovenska nemeckou armádou, v mnohom prevzali iniciatívu nemecké orgány. Preto je skúmanie vzťahom ECAV a štátu v závere jeho existencie tiež zložitejšie. Prispieva k tomu aj hektické obdobie, keď sa kvôli vojnovým udalostiam už nezvolávali dištriktuálne ani generálne konventy (napr. generálny konvent sa počas existencie vojnovéj Slovenskej republiky zišiel naposledy 25. novembra 1943, nasledujúci až 16. októbra 1946, konvent VD po októbri 1943 až v októbri 1946, konvent ZD po septembri 1943 až 170 v novembri 1945). Najnutnejšie záležitosti sa vybavovali na presbyterstvách, či už dištriktuálnych alebo generálnom – to bolo zvolané každý rok, hoci iba raz za rok (okrem roku 1942, kedy sa uskutočnilo dvakrát).

Obviňovanie evanjelikov zo zorganizovania Povstania

Slovenské národné povstanie, jeho organizácia, začiatok, priebeh a koniec je téma, ktorej sa venujú diela mnohých autorov z najrôznejších uhlov pohľadu. V tejto práci sa budeme venovať iba vplyvu Povstania na vzťah cirkvi a štátu. Krátko po vypuknutí SNP odznela v slovenskom rozhlase výzva, v ktorej boli z povstania obvinení evanjelici. „Z udalostí na Slovensku dnes už nad každú pochybnosť je jasné, že terajší puč a všetky spojené krvavé výtržnosti organizujú luteráni

čechoslováckeho razenia. ... Nepokoje, boje, biedu a ničenie nášho ľudu a jeho majetku majú na svedomí luteránski páni!“[472] Príhovor vyzýval občanov Slovenska, aby boli verní ľudáckemu programu a slovenskému štátu. Podľa dozorca ZD Dr. Slávika malo ísť o prejav Dr. Štefana Polakoviča, ktorý bol však natoľko prehnaný, že rozhlas ešte „toho večera dva razy a na druhý deň ešte raz odvolal tento nekvalifikovaný útok.“ [473] Obsah prejavu však nieje veľmi prekvapivý. Ľudáci sa len ťažko mohli zbaviť podozrievania evanjelikov z čechoslovakizmu a z nie práve najpozitívnejšieho vzťahu evanjelikov k štátu, hoci ECAV prejavovala (aspoň v oficiálnych vyjadreniach) lojalitu Slovenskej republike od jej vzniku. Z preskúmaných materiálov je zrejmé, že vedúce štátne kruhy sa na tieto formálne prejavy podpory nikdy príliš nespoliehali. Zvlášť keď si uvedomíme, že Povstanie bolo skutočne najrozšírenejšie práve v oblastiach z vyššou koncentráciou obyvateľov evanjelického vierovyznania.

[472] OSUSKÝ, Služba národu II, ref. 49, s. 325.

[473] ÚA ECAV. Zbierka zápisníc dištriktuálnych konventov. Zápisnica riadneho konventu Západné dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku, ktorý bol v Bratislave 21. novembra 1945, s. 8.

Do organizovania SNP boli zapojení aj viacerí cirkevní činitelia. Tajomník biskupského úradu VD Pavol Neckár bol vedúcou osobnosťou ilegálneho župného národného výboru v Prešove, [474] liptovský senior Ľudovít Šenšel bol zvolený za predsedu revolučného národného výboru v Liptovskom Hrádku. [475] Nehovoriac o mnohých ďalších farároch, radových členoch cirkevných zborov, členoch SEM-u. [476] Zo strany ľudákov a obdivovateľov Slovenskej republiky z rokov 1939–1945 sa téza, že pri SNP išlo o „nepodarený puč kariéristických dôstojníkov a malej skupiny evanjelickej inteligencie, podporovaný ruskými parašutistami“ [477] objavuje od konca vojny až dodnes. Zložitá problematika ľudácko-evanjelických vzťahov sa tvárou v tvár končiacej sa vojny a s tým súvisiacej stále napätejšej domácej politickej a spoločenskej klímy vrátila ako bumerang.

Problémy, ktoré sa od októbra 1938 medzi vládnu mocou reprezentovanou HSL'S a evanjelickou cirkvou vyskytli a často neriešili, nemohli spôsobiť pozitívny obrat v myslení ani jednej zo zúčastnených strán. Skôr naopak. Každá sa utvrdzovala vo vlastnom presvedčení. Na represívne opatrenia ľudáckeho režimu voči organizátorom a účastníkom protištátnej ozbrojenej akcie doplatili aj dva kultúrne časopisy – Elán a Tvorba (druhý menovaný založil E. B. Lukáč ako mesačník pre literatúru a kultúrny život v roku 1940 [478]) a cirkevný dvojtýždenník Cirkevné listy. Toto bolo už ich tretie zastavenie od vzniku Slovenského štátu v roku 1939. Redaktor o zákaze referuje hneď v prvom čísle obnovených povojnových CL z 12. júla 1945 v článku s názvom Znova do práce! Podľa autora „Ministerstvo národnej obrany zakázalo ďalej vydávať naše Cirkevné listy. Rozkaz znel: nikto nesmie vedieť, kto nariadil zákaz a zákaz sa nesmie odôvodniť. Denné politické časopisy sa však o veci rozhovorili na plné ústa.“ [479]

[474] JABLONICKÝ, Jozef. Povstanie bez legend. Bratislava: Obzor, 1990, s. 289. Autor tu v poznámke uvádza, že Neckár mal za sebou autoritu biskupa Čobru, čo iba potvrdzuje v tejto dobe už aktívny odpor predstaviteľov ECAV voči štátu.

[475] JABLONICKÝ, ref. 474, s. 330.

[476] Podrobný zoznam uvádza napríklad: ŠTRBA, ref. 210, s. 45 – 58; BARANOVÁ, Daniela – ZIMÁNIOVÁ, Tatiana. Dejiny ECAV v protifašistickom odboji. In UHORSKAI, Pavel – ALBERTY, Július (eds.). Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry III. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2002, s. 126 – 145; UŠIAK, ref. 135, s. 46 – 53.

[477] ČULEN, Konštantín. Po Svätoplukovi druhá naša hlava. Partizánske : Garmond, 1992 s. 250.

[478] PETRÍK – RYBÁR, ref. 142, s. 396.

[479] CL, 12. 7. 1945, roč. LVIII., č. 1, s. 5 – 6: Znova do práce.

Uvedené denné časopisy boli Slovák a Slovenská pravda, ktoré obviňovali redaktorov a prispievateľov do všetkých troch zakázaných periodík z organizácie Povstania a účasti v Slovenskej národnej rade na obsadenom území. CL ani ostatné dva kultúrne časopisy už prirodzene do konca vojny nezačali vychádzať. Ich činnosť sa obnovila až po stabilizovaní pomerov po ukončení vojny.

Uväznenie biskupov koncom roku 1944

Potlačenie Povstania a obsadenie Slovenska nemeckou armádou vyústilo do perzekúcií občanov zainteresovaných na SNP. To sa prirodzene dotklo aj členov ECAV, viacerých farárov a laických pracovníkov, ktorí boli zatýkaní, väznení, odvážaní do koncentračných táborov. Podobnému zaobchádzaniu sa nevyhli ani najvyšší predstavitelia evanjelickej cirkvi. 22. októbra 1944 gestapo zaistilo biskupa Osuského.[480] Už 3. novembra 1944 sa v Bratislave zišlo presbyterstvo ZD, ktoré na svojom zasadnutí rokovalo iba o väznení biskupa Osuského. Okrem správy o zatknutí a krokoch podniknutých na oslobodenie biskupa ZD (telegrafické správy zodpovedným činiteľom štátu: prezidentovi, predsedovi vlády a ministrom národnej obrany), ktorú podal dištriktuálny dozorca Dr. Slávik, presbyterstvo sformulovalo list všetkým zborom Západného dištriktu. [481] List objasňoval okolnosti zatknutia biskupa, ako aj neodôvodnenosť tohto kroku a snahu intervenovať za biskupa s cieľom dosiahnuť jeho oslobodenie. Zároveň boli zbory vyrozumené, že počas neprítomnosti biskupa, bude jeho funkciu vykonávať biskupský administrátor v osobe služobne najstaršieho seniora, konkrétne Samuela

Samuel Štefan Osuský

Bobála. Vedenie biskupského úradu prevzal senior Peter Boor. Dištriktuálny dozorca nezabudol pripomenúť, že ide o prvé zatknutie evanjelického biskupa od zatknutia Daniela Krmana, teda od roku 1729. Ďalší krok podnikli cirkevní predstavitelia formou osobných intervencií. Dištriktuálne predsedníctvo v zložení: dištriktuálny dozorca M. Slávik, biskupský administrátor P. Boor a dištriktuálny notár J. Dérer predložili dňa 10. novembra 1944 osobne ministrom národnej obrany Haššíkovi memorandum ohľadom prepustenia biskupa Osuského z väzby. [482] Minister v odpovedi zdôraznil, že biskup nebol zatknutý slovenskými orgánmi, ktoré by k niečomu podobnému neprikročili, ceniac si reprezentanta cirkvi. Tu nastal problém, kedy občana Slovenskej republiky zadržali orgány štátu, ktorý republiku vojensky obsadil. Je zrejmé, že viacerí štátni funkcionári

[480] ÚA ECAV, f. I.13 Cirkev v rokoch 1939 – 45: list číslo 9357/44 zo 7. novembra 1944, predmet: Biskupský úrad. Otázka biskupa, adresát: biskupský úrad Prešov, podpis nečitateľný, funkcia: biskupský tajomník.

[481] ÚA ECAV. Zbierka zápisníc dištriktuálnych presbyterstiev. Zápisnica dištr. presbyteria Západného dištriktu, ktoré zasadalo dňa 3. nov. 1944.

[482] ÚA ECAV, f. I.13 Cirkev v rokoch 1939 – 45: list číslo 9648/44.

sa snažili o nápravu vo veci zadržania biskupa Osuského (neskôr aj generálneho biskupa Čobrdu a ďalších), ale voči gestapu boli aj intervencie vysokých slovenských štátnych predstaviteľov neúčinné.

Prostredníctvom uvedenej deputácie dištriktuálneho predsedníctva a ešte predtým telegraficky sa o kauze dozvedel aj prezident Tiso. Dr. Slávik na prvom dištriktuálnom konvente ZD po vojne v úvodnom príhovore konštatuje, že najviac ochoty pomôcť prejavil však minister národnej obrany Haššík: „... ak prezident republiky k tomu dá svoj súhlas a bratislavský nemecký vyslanec Ludin 21. dec.[embra] 1944 deputácii tiež sľúbil pomáhať s dodatkom, že ‘čo sa osoby p. biskupa Dr. Osuského týka, potrebný bude súhlas hlavy štátu, p. prezidenta’.”[483] Vzhľadom na fakt, že biskup ZD bol prepustený 24. decembra 1944, možno konštatovať, že intervencie cirkevných činiteľov neboli zbytočné. Keďže nie sú k dispozícii písomné materiály, môžeme z uvedených udalostí iba usudzovať, že prezident Tiso zrejme nakoniec svoj súhlas k prepusteniu biskupa dal. Ak nemecký veľvyslanec splnil svoj sľub, potom sa zdá, že práve jeho slovo malo na oslobodenie Osuského najväčší vplyv. Onedlho po zatknutí biskupa Osuského, bol zadržaný aj generálny biskup Čobrd. Vzhľadom na postupujúci front na jeseň a koncom roka 1944 nebolo možné zvolať žiadne vyššie cirkevné fórum, ktoré by vydalo oficiálne vyhlásenie, ako sa to stalo v prípade Západného dištriktu a zaistenia biskupa Osuského. Uvedené zložité frontové pomery zapríčinili aj nedostatok archívneho materiálu v prípade väznenia generálneho biskupa. Zo správ o intervenciách v prospech biskupa ZD vieme, že podobné intervencie organizovali cirkevní činitelia aj v prospech generálneho biskupa. Výsledkom bolo prepustenie biskupa Čobrdu tiež tesne pred

Vianocami roku 1944. Začiatok roka 1945 sa niesol v znamení bojových operácií na území Slovenska. Vláda opustila Bratislavu začiatkom apríla 1945 a tým zanikla Slovenská republika, hoci o faktickom samostatnom fungovaní tohto štátneho útvaru v posledných mesiacoch vojny nemožno hovoriť. Týmto sme teda aj vyčerpali časový úsek skúmaných dejín ECAV. Účasť mnohých evanjelikov na odboji a Povstaní, zadržanie oboch najvyšších predstaviteľov cirkvi a ďalšie perzekúcie boli už iba posledným potvrdením úplného odcudzenia sa ECAV a oficiálnej štátnej moci v období 1938/9 – 1945.

Záver

Dejiny Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku v období prvej Slovenskej republiky so zreteľom na jej vzťahy so štátom a jeho mocou sa dajú len veľmi ťažko zhrnúť v niekoľkých vetách. Z preskúmaného materiálu je však zrejmé, že tieto vzťahy neboli a asi ani nemohli byť uspokojivé. Po počiatočných snahách o korektný pomer ECAV a Slovenského štátu napriek snahám umiernených krídel z oboch strán dochádza k novým a novým prešľapom, vzájomným nepochopeniam, osočovaniam, dokonca k fyzickým útokom a prenasledovaniu zo strany štátnej moci. Bolo by však príliš zjednodušujúce postaviť ECAV do role obete a štát a jeho predstaviteľov naopak ako tých, ktorí sa nesnažili o nič iné, ako o likvidáciu tejto cirkvi. Aj v radoch evanjelickej cirkvi sa našli viacerí jej predstavitelia, ktorí vnímali Slovenskú republiku s jej zriadením v období 2. svetovej vojny ako „zasľúbenú zem“. Umiernení predstavitelia a členovia ECAV si zasa boli vedomí historickej nutnosti čo sa samotnej existencie štátu týka. Preto sa snažili hľadať akýsi kompromis medzi požiadavkami cirkvi a štátu, na čele ktorého stál rímskokatolícky kňaz a ktorý sa netajil svojimi katolíckymi dôrazmi.

[483] ÚA ECAV. Zbierka zápisníc dištriktuálnych konventov. Zápisnica riadneho konventu Západného dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku, ktorý bol v Bratislave 21. novembra 1945, s. 8

Nakoniec je tu skupina radikálne zmýšľajúcich evanjelikov, ktorí neboli ochotní zmieriť sa s konfesionálnou orientáciou štátu, s podceňovaním evanjelikov a tým sa viac či menej otvorene stavali proti samotnej jeho podstate a existencii v takej forme, akú mali možnosť zažívať v rokoch 1938 – 45. S prihliadnutím na vývoj vnútroštátnej aj medzinárodnej politickej situácie však možno skonštatovať, že práve posledne menované postoje sa ku koncu vojny stávali v ECAV na Slovensku prevládajúcimi. Pozitívny vzťah evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku k prvej Slovenskej republike bol teda historicky neudržateľný, čo vyplývalo jednak zo samotnej ideológie tohto štátneho útvaru stojacej veľmi dôsledne na pozíciách politického katolicizmu v podobne neudržateľnom spojení s nemeckým nacizmom, jednak z iných dôrazov protestantskej tradície, reprezentovanej evanjelickou cirkvou. V skúmaní dejinných vzťahov je dobré obrátiť pozornosť na obdobné problémy v iných krajinách. Pri uvedenej téme je to však prakticky nemožné. Ak by sme sledovali problém vzťahu nemeckých evanjelikov k ich nacistickému štátu, dospejeme k rozdeleniu medzi samotnými evanjelikmi na pronacistických (Deutsche Christen) a antinacistických (Bekennende Kirche). Pri bádani v iných satelitných štátoch Nemecka zasa nikde nevládla výrazne katolícka strana. Problém vzťahu ECAV a štátu v období Druhej svetovej vojny je teda svojím spôsobom bezprecedentný. Ďalší

problém je, že ostatné satelity nacistov nemuseli riešiť zároveň existenciu vlastnej štátnej samostatnosti, ako to bolo práve na Slovensku. Tu sa teda spojilo viacero typických problémov. Existencia nového štátu postaveného na kresťansko-katolíckych základoch, veľmi paradoxne však garantovaná nacistickým Nemeckom. V takto zložitej situácii sa teda ocitla cirkev, ktorá stávala na dedičstve práve nemeckej reformácie, ale nemohla sa zmieriť s nemeckým nacizmom. Politický systém prvej Slovenskej republiky však iste nebol nacistický. Typ tzv. stavovského zriadenia, zakotveného v ústave, sa nakoniec v praxi neujal a presadil sa skôr autoritatívny režim s neustále sa posilňujúcimi právomocami prezidenta – a rímsko-katolíckeho kňaza v jednej osobe. Preto bolo o to zložitejšie nájsť k nemu vzťah pre cirkev, ktorá stála na demokratických princípoch reformácie a zároveň mala za sebou dlhý a nie neúspešný zápas za existenciu národa ešte z čias uhorskej maďarizácie. Štát, v ktorom sa počas vojny ocitla, však pronárodné pôsobenie potreboval pripísať hlavne katolíkom a demokratické štruktúry mu boli cudzie. Toto všetko teda postupne a logicky viedlo k stále zložitejším a menej uspokojivým vzťahom, končiacim vzájomnou antipatiou a nakoniec otvoreným nepriateľstvom, doznievajúcim ešte aj istý čas po vojne, až kým neboli obe konfesie postavené pred riešenie úplne nového problému, ktorý hrozil likvidáciu cirkvi a kresťanstva ako takého, čo však už nie je témou tejto práce.

Pamätník vo Wuppetal - Barmen
členovia cirkvi sa postupne odvracajú
od prvotného opojenia nacistickou propagandou

Genéza vzťahov medzi komunistickým režimom a cirkvami (s dôrazom na ECAV) v ČSR v rokoch 1948 – 1950

pri 70. výročí prijatia Piešťanského manifestu

ThDr. Matej Oráč, PhD., duchovný správca Evanjelickej spojenej školy v Prešove

Februárový prevrat 1948 a reakcie evanjelikov

Prevzatím moci Komunistickou stranou eskoslovenska (KSČ) vo februári 1948 sa skončila existencia parlamentnej demokracie v Československej republike (ČSR). Komunistická strana ani jednotlivé cirkvi nedisponovali skúsenosťou vzájomnej koexistencie. Vzťahy štátu a cirkví sa ocitli v novej podobe. Komunistický režim považoval náboženstvo za „ópium ľudstva“. Cirkvi zasa považovali nový režim za zjavne ateistický. V čase už začínajúceho komunistického prevratu 22. februára 1948 odznali v Evanjelickom poslovi spod Tatier (EPST) slová o nesúhlase s programovým ateizmom a režimom, ktorý by bol protináboženský: „Chceme mať v republike takú politickú konšteláciu, ktorá nie je proti náboženstvu, žičí cirkvi ...sme proti takému politickému zriadeniu, ktoré hlása ateizmus, šíri nenávisť proti kresťanstvu, neuznáva Kristovu vierouku a hmotu pokladá za jediný faktor v ľudskom živote.“

Pre komunistický režim cirkvi predstavovali reálne organizovanú silu, ktorá mohla, aj keď „len“ morálnou autoritou ohroziť jeho zámery na ovládnutie celého spoločenského života. Režim však potreboval, aby mu cirkvi v jeho začiatku nevyjadrili odmietavý postoj. Formálne bola deklarovaná aj náboženská sloboda. Vo vyhlásení Ústredného akčného výboru Národného frontu (ÚAV NF) z marca 1948 čítame: „ÚAV NF sa musí starať o to, aby náboženská sloboda bola všade v plnej miere zachovaná, aby nerušený výkon náboženských obradov bol zabezpečený. Odsudzujeme svojvoľné zásahy do cirkevného školstva a všetky akty, ktoré by náboženskú slobodu mohli porušiť. Také zásahy môžu byť len výsledkom nedorozumenia alebo dielom provokačných živlov, ktoré chcú nábožensky cítiacich občanov podnecovať proti ľudovodemokratickému poriadku.“ Vedúci predstavitelia komunistickej strany mali záujem hlavne o vyjadrenie lojality zo strany rímskokatolíckej cirkvi (bola najväčšou cirkvou),

ale aj ostatných nekatolíckych cirkví. Režim očakával vyjadrenie lojality aj zo strany ECAV, ku ktorej sa podľa sčítania ľuďok 1. marca 1950 hlásilo 443 251 obyvateľov, čo predstavovalo 12,88%.

ECAV reagovala na žiadosť o vyjadrenie lojality štátu vyhlásením generálneho presbyterstva zo 16. marca 1948 v duchu zásady „aby sa vlk nažral, aj ovca zostala celá“: „Cirkev, ...pracuje i v nových podmienkach podľa svojich síl ...svojou mravnou a duchovnou autoritou chce a bude pomáhať aj novej vláde ČSR v jej budovateľskom úsilí“ (išlo o neutrálne vyjadrenie voči štátu).

Prvé konfrontácie režimu a cirkví

Dôležitým krokom komunistického režimu pri upevňovaní mocenskej pozície bola príprava tzv. cirkevných zákonov. Išlo hlavne o problematiku hospodárskeho zabezpečenia cirkví, ktorá sa prerokúvala medzi predstaviteľmi štátnej moci a cirkvami už počas jari 1948 na pôde ÚAV NF. Na tieto rokovania však neboli pozvaní predstavitelia slovenských protestantských cirkví (evanjelici a. v. ani kalvíni).

Prvý vážny konflikt medzi novým režimom a cirkvami sa objavil v súvislosti s voľbami do Národného zhromaždenia 30. mája 1948. Niektoré cirkvi pod tlakom vyjadrili podporu tzv. jednotnej kandidátky NF. Rímskokatolícka cirkev a ECAV na Slovensku však žiadne oficiálne stanovisko k voľbám nevydali a rozhodovanie ponechali na duchovných a radových veriach. Politický režim nemal záujem angažovať do „veľkej politiky“ ani duchovných cirkví. V prípade ECAV šlo len o laických členov cirkvi, ktorí sa angažovali v tzv. satelitných politických stranách. Podľa výsledkov volieb do Národného zhromaždenia jednotnú kandidátku NF volilo 85,87 % voličov. Podľa zistení sa ukázalo, že práve tam, kde bol vplyv ECAV silný, sa odovzdalo veľké množstvo tzv. bielych lístkov (znamenalo to

vyjadrenie nedôvery voči novému režimu). Išlo najmä o volebné okresy Banská Bystrica, Modra, Myjava, Senica a Skalica.

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku ostala po voľbách 1948 mimo „hlavného úderu režimu“. Generálne presbyterstvo v júni 1948 písomne pozdravilo Klementa Gottwalda pri jeho voľbe za prezidenta ČSR. Aj oficiálni stranícki predstavitelia v tomto čase poukazovali na „pokrokové tradície ECAV od generácie štúrovcov až po protifašistický zápas v čase SNP“. Prezident republiky 28. júna prijal delegáciu ECAV (generálny biskup Dr. V. Čobrda, biskup Západného dištriktu /ZD/ F. Ruppeldt, generálny dozorca Dr. P. Zaťko, dištriktuálny dozorca F. Ormis a predseda hospodárskeho výboru cirkvi P. Fábry).

Už od leta 1948 sa vnútropolitická situácia v ČSR začala komplikovať a objavovali sa prvé verejné prejavy nespokojnosti s režimom. Komunistická moc reagovala na ňu od jesene 1948 „politikou ostrého kurzu proti reakcii“, do ktorej zaraďovala nepochybne aj cirkvi. Režim prešiel voči cirkvám do „ofenzívnej fázy“, čo sa prejavilo aj v obmedzení vydávania cirkevnej tlače k 31. decembru 1948. V ECAV bolo zastavené vydávanie časopisu Stráž na Sione (týždenník pre ZD). Evanjelický posol spod Tatier (pôvodne vydávaný ako týždenník pre Východný dištrikt) sa stal jediným celocirkevným týždenníkom. Výrazným zásahom do života cirkví bolo aj zrušenie alebo zlučovanie cirkevných organizácií a spolkov od prelomu rokov 1948/49. Zrušený bol Zväz evanjelickej mládeže (dobový pravopis SEM). Na príkaz štátnych orgánov sa zlúčila Jednota evanjelických žien (JEŽ) so Živenou. Na prelome rokov 1948/1949 začali bezpečnostné orgány systematicky monitorovať dianie v cirkvách. V januári 1949 boli vyhotovené zoznamy všetkých duchovných v krajoch a okresoch. Duchovní boli rozdelení do štyroch

kategórií: spoľahliví kňazi; kňazi s kladným postojom k zriadeniu, ale kolísajúci; nepolitickí duchovní a „reakční“ (režimu nepriateľskí) kňazi. Štátne orgány a orgány Slovenského národného frontu (SNF) vybudovali celú sieť cirkevných referentov na jednotlivých stupňoch SNF od okresu vyššie, ktoré mali získavať informácie o jednotlivých duchovných. Na podobnom princípe pracovali aj bezpečnostné orgány. Zvýšil sa aj záujem Štátnej bezpečnosti (ŠtB) o cirkvi. Jej orgány mali za úlohu zhromažďovať informácie o každom duchovnom v okruhu svojej pôsobnosti. Bola to „utajovaná operácia, na ktorej sa mali zúčastniť len spoľahliví príslušníci“. Okrem základných údajov mala byť v správe uvedená aj povaha duchovného, aký je jeho vplyv na veriaticich, či bol členom politickej organizácie, aké sú jeho kázne či napr. jeho postoj k ľudovodemokratickému zriadeniu.

Piešťanský manifest

Problematika hospodárskeho zabezpečenia cirkvi sa prerokúvala na pôde ÚAV NF medzi predstaviteľmi štátnej moci a cirkvami už na jar 1948. Nakoľko na tieto rokovania neboli pozvaní predstavitelia protestantských cirkví (luteráni a kalvíni), protest proti tejto skutočnosti vyjadril generálny biskup Dr. V. Čobrda počas návštevy u prezidenta republiky K. Gottwalda 28. júna 1948. V lete 1948 sa rokovania o návrhu zákona obnovili. Štát mal podľa návrhu zákona prebrať všetky osobné náklady tých duchovných v činnosti službe i penzistov, ktorí pôsobia na systematizovaných miestach v duchovnej správe, pričom výkon týchto funkcií predpokladal štátny súhlas. Na konvente Východného dištriktu v Spišskej Novej Vsi 23. septembra 1948 generálny biskup V. Čobrda povedal: „Jedno je isté, že sme sa dávno nestretli s nebezpečnejším pre cirkev pokusom, ako je tento návrh zákona, ktorý je pošťatnením duchovenstva a čiastočne aj

cirkevného hospodárstva, ale najmä tým, že by si veriaci mali prestať udržiavať cirkev, platiť na ňu, obetovať, ľahko by sa mohlo stať osudným, ba katastrofálnym pre cirkev – ak aj nie hneď, ale v budúcnosti, a to, hádam, ani nie veľmi ďalekej, iste.“ V podobnom duchu bolo aj stanovisko generálneho konventu ECAV zo 4. novembra 1948: „...cirkev nemôže prijať ustanovenia, cieľom ktorých je obmedziť voľnosť a slobodu širokých vrstiev cirkevníkov pri voľbe duchovných všetkých stupňov. A rovnako nemôže prijať ani obmedzenia voľnosti nakladať s cirkevným majetkom a spravovať ho, prijímať a na základe voľného rozhodnutia konventov ukladať príspevky v prospech cirkevného hospodárenia.“

Evanjelickí farári v tejto diskusii medzi cirkvou a režimom nezostali ľahostajní. Organizáciou prostredníctvom ktorej prezentovali svoje názory, bol Spolok evanjelických kňazov (SPEVAK). SPEVAK bol stavovskou organizáciou (založená v roku 1921), ktorá mala hájiť záujmy evanjelických kňazov v spoločenskom živote a štáte. Spolok veľmi jasne vyjadril postoj voči novej štátnej moci v tzv. Piešťanskom manifeste (Prejav Spolku evanjelických kňazov na Slovensku o návrhu zákona o štátnej úhrade osobných a vecných potrieb cirkvi), prijatom na Všeobecnej vnútromisijnej a pastorálnej konferencii (VVPK) v Piešťanoch 28. – 29. septembra 1949. Prejav Spolku do 16 bodov zoštylizoval biskup ZD F. F. Ruppeldt

Piešťanský manifest vyjadril odmietavé stanovisko evanjelických farárov (na VVPK bolo prítomných 172 duchovných) k navrhovaným cirkevným zákonom a bol odoslaný vláde ČSR, poslancom Národného zhromaždenia (NZ), Zboru povereníkov, ÚAV NF a SNF. Piešťanský manifest na návrhy zákona o štátnej úhrade osobných a vecných potrieb cirkvi v bode 8 reagoval takto: „Cirkev by tým všetkým bola postavená pod taký politický a policajný dozor štátu a miestnych

nižších orgánov správy, pod akým by nebola nijaká iná organizácia založená na zásade dobrovoľnej príslušnosti svojich členov, ani len nijaký obyčajný zábavný spolok. Cirkev evanjelická by to musela cítiť ako nesmiernu a ničím neodôvodnenú a neoprávnenú nedôveru, ba urážku voči sebe, voči svojej podstate, voči svojim právam a slobodám. To by mohlo mať zvrchovane trápny účinok na dušu evanjelického ľudu, ktorý svojej cirkvi dôveroval v časoch slobody i neslobody.“.

Reakcia na Piešťanský manifest prišla veľmi rýchlo. 7. októbra 1949 sa uskutočnilo v Prahe stretnutie s predstaviteľmi českobratskej, reformovanej a evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku a generálnym tajomníkom ÚAV NF Alexejom Čepičkom (zať K. Gottwalda). Evanjelikov a. v. zo Slovenska zastupovali biskup F. Ruppeldt, dištriktuálny dozorca F. Ormis, generálny tajomník P. Neckár a A. Žiak. A. Čepička veľmi tvrdo odsúdil Piešťanský manifest a odmietavé stanovisko evanjelických a. v. farárov k navrhovanému zákonu. Podľa spomienok poslanca NZ A. Žiaka (podieľal sa na príprave tohto rokovania) na nich A. Čepička kričal ako „na chlapčiská z ulice“. Všetci účastníci rokovania s návrhom zákona súhlasili, len zástupcovia ECAV na Slovensku si vyžiadali právo predložiť celú záležitosť generálnemu presbyterstvu. Generálne presbyterstvo 12. októbra vyjadrilo súhlas so znením Piešťanského manifestu a zaslalo svoje návrhy k zákonu NZ.

Prijatie cirkevných zákonov

Po dlhšej príprave a konfliktoch s rímskokatolíckou cirkvou (ale aj s nekatolíckymi cirkvami) pristúpilo Národné zhromaždenie 14. októbra 1949 k odhlasovaniu tzv. cirkevných zákonov. Schválilo zákon č. 217/1949 Zb. o zriadení Štátneho úradu pre veci cirkevné (SÚC, na Slovensku Slovenský úrad pre veci cirkevné – SLOVÚC). Úrad

zodpovedal za vykonávanie štátneho dozoru nad cirkvami. Druhý zákon bol zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom. Zákon určil, že „štát poskytuje osobné požitky duchovným cirkvím a náboženských spoločností, ktorí pôsobia so štátnym súhlasom v duchovnej správe, v cirkevnej administratíve alebo v ústavoch pre výchovu duchovných“. Dôraz v zákone bol položený na to, že „...činnosť v cirkvách a náboženských spoločnostiach môžu vykonávať len osoby, ktoré majú štátny súhlas a ktoré vykonávajú sľub vernosti“. Každé ustanovenie (voľba, vymenovanie) týchto osôb vyžaduje predchádzajúci súhlas štátu.

Reakcia ECAV na vydanie cirkevných zákonov prišla 25. októbra 1949 na Generálnom konvente v Liptovskom Svätom Mikuláši. Generálny konvent prijal vyhlásenie, v ktorom vyjadril poľutovanie nad tým, že prijaté cirkevné zákony narúšajú autonómiu cirkvi, ktorej sa cirkev nemôže vzdať. Generálny konvent vyhlásil, že evanjelická a. v. cirkev „jej naštrbenie (autonómie) berie na vedomie, pretože sa cíti viazaná slovom Božím, že každá duša má byť poddaná vrchnosti. Ale pritom pevne dúfa, že cirkvi sa ešte podarí presvedčiť zodpovedných vládnych a štátnych predstaviteľov o správnosti námietok cirkvou predložených a že sa potom nájde spôsob nápravy“.

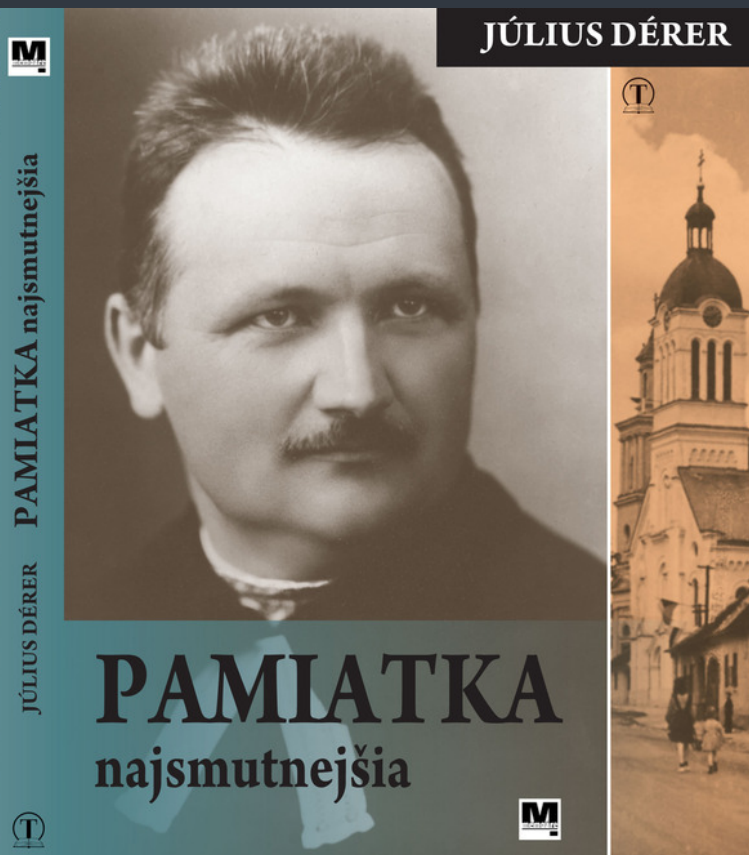
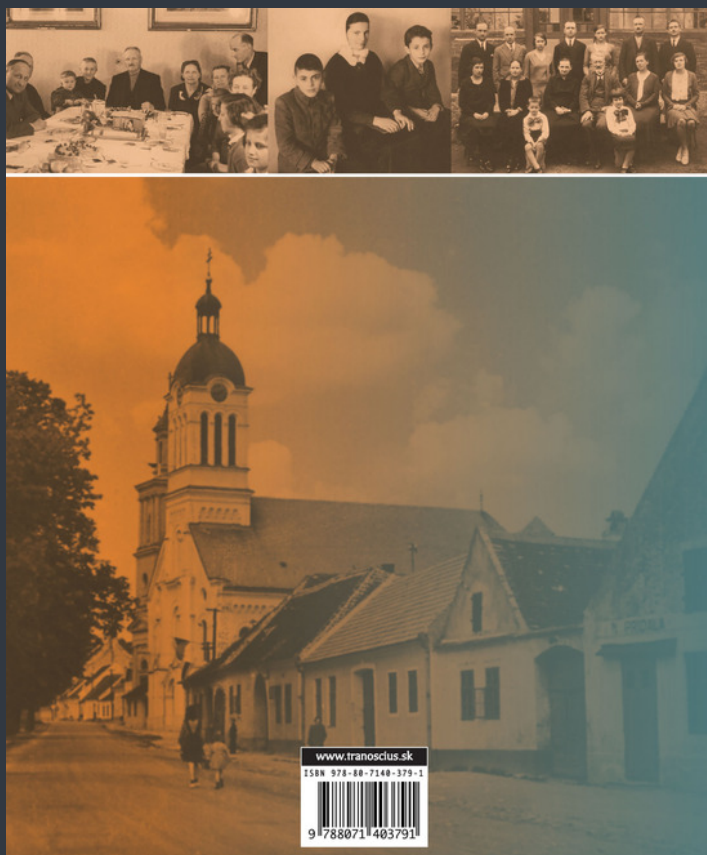
Ďalším porušením autonómie cirkví bol zákon č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve a zákon č. 268/1949 Zb. o matrikách zo 7. decembra 1949. Obidva vstúpili do platnosti 1. januára 1950. Podľa zákona o rodinnom práve bol povinný a jedine platný občiansky sobáš (cirkevné obrady sa nezakázali, ale boli povolené až po občianskom sobáši). Zákon o matrikách zrušil vedenie matrík na farských úradoch a ich agendu presunul do kompetencie MNV (miestnych národných výborov). Cirkvi tak de facto stratili prehľad o evidencii obyvateľstva. Ministerstvo

vnútra 16.marca 1950 (a Povereníctvo vnútra 23. marca) tiež vydali nariadenie o konaní náboženských a cirkevných zhromaždení. V praxi to znamenalo, že všetky cirkevné podujatia konané mimo kostola sa mohli diať len so súhlasom národného výboru. Toto nariadenie sa vzťahovalo aj na všetkyschôdze a porady kňazov.

Potrestanie evanjelických farárov za Piešťanský manifest

Reakcia štátnych úradov na Piešťanský manifest prišla o niekoľko mesiacov neskôr. Povereníctvo vnútra vydalo 17. marca 1950 nariadenie o zrušení a rozpustení SPEVAK. Dôvodom bolo, že „...tento spolok vydal Piešťanský manifest, v ktorom sa postavil proti chystaným cirkevným zákonom a proti vládnej politike vôbec. Tým porušil verejný poriadok.“ Politická moc takýmto spôsobom zlikvidovala organizáciu, ktorá bola dlhé roky „hovorcom evanjelického kňazstva“.

Ľudovodemokratický režim sa však nevzdal myšlienky, že získa aj „pokrokovospoľahlivo“zmýšľajúcich evanjelických farárov. Po zrušení spolku SPEVAK sa vytvorilo na niekoľko mesiacov „stavovské vákuum“, ktoré však štátne orgány vyriešili vytvorením Ústredia slovenských evanjelických kňazov(ÚSEK). Bol chápaný ako náhrada za „nespoľahlivý“ SPEVAK. Prípravný výbor ÚSEK bol založený na celoslovenskej konferencii evanjelických a. v. farárov v Komárne 27. – 28. septembra 1950 (ustanovujúce zhromaždenie ÚSEK sa konalo 9. marca 1951 vo Zvolene). Na jeho ustanovujúce zhromaždenie už nebol pozvaný ani predseda bývalého SPEVAKU a VVPK Július Dérer. Jeho založenie je dôkazom, že aj v rámci ECAV dochádzalo postupne k štiepeniu názorov v otázke postoja k novému štátnemu zriadeniu. Prijatím cirkevných zákonov v ČSR v roku 1949 začalo neľahké obdobie dejín kresťanských cirkví „pod kuratelou moci“...

Divné sú cesty Božie

Spomienka na Darinu BANCÍKOVÚ pri 20. výročí úmrtia

Mgr. Eva Oslíková, PhD., členka redakčnej rady

Meno Dariny Bancíkovej nie je v našej cirkvi neznámy pojem. Jej základné životopisné dáta vyhľadá bez problémov aj Google a ešte stále si ju mnohí pamätajú z osobného kontaktu. Evanjelická cirkev si ju pamätá a pripomína ako prvú ženu, ktorá bola ordinovaná do kňazskej služby cirkvi; pamätá si ju ako jedínú farárku, ktorá bola spolu s niektorými kolegami v službe v rokoch 1962 až 1967 politicky prenasledovaná, nespravodlivo odsúdená a väznená. Pamätá si ju ako človeka, ktorý svoje osobné túžby podriadil povolaniu zvestovať evanjelium v podmienkach zadaných cirkvou a štátom a ako človeka, ktorý napriek náročným chvíľam nikdy nestratil odvahu žiť vierou v milostivého Boha. Z Božej milosti prežila v tomto dočasnom svete takmer 77 rokov, pričom v tomto roku (2019) si pripomíname 20. výročie jej odchodu z neho.

Hoci to nemala v úmysle, práve jej meno a jej život vytvorili v našich novodobých cirkevných dejinách líniu, ktorá oddeľuje obdobie evanjelickej cirkvi pred Darinou Bancíkovou a obdobie po nej. To sa človeku stáva, keď sa vloží do Božích rúk, keď vstúpi na Božie cesty a nechá sa viesť Božím Duchom. Som vďačná za dar osobného stretnutia s ňou a za zdieľanú skúsenosť. Tá sa objavuje aj v jej knihe *Divné sú cesty Božie*, Je to výpoveď nielen o určitej etape jej života, o jej osobnom utrpení a skúške viery, ale je to aj obraz našej cirkvi a obraz toho, aký je človek vo svojej podstate. Jej život je možné opísať ako príbeh, v ktorom vždy znovu chcela a musela o niečo zápasiť. Vždy znovu si musela nachádzať

svoje miesto a budovať nové vzťahy. Okrem toho, doba, v ktorej žila, bola špecifickým priestorom – akoby javiskom, na ktorom bol formovaný jej život jej viera. Z toho všetkého, čo prežila zostali najviditeľnejšie jej dva osobné veľké zápasy, ktoré zanechali viditeľnú stopu aj v spoločenstve našej cirkvi. Prvým bola túžba a snaha o to, aby aj ženám bolo priznané právo konať službu evanjelia v podobe kňazskej služby. Dialo sa tak v období, kedy sa aj v sekulárnej spoločnosti objavili snahy, aby ženy boli vnímané nielen cez prizmu sociálnej a rodovo špecifickej role; ale aby získali priestor pre rozvinutie svojich schopností aj mimo nej. To

však vyžadovalo nielen podporu zo strany štátnych a cirkevných úradov, ale aj zásadnú zmenu v teologickom myslení. Darina Bancíková sa do tohto zápasu rozhodla vstúpiť. Aby sa jej sen mohol uskutočniť bolo však potrebné viac, ako iba to, aby ona v ňom vytrvala. Ako vždy, keď Božia moc pôsobí v tomto svete, boli do tohto zápasu zapojení aj iní. Bola to aj odvaha mužov, ktorí ju na tejto ceste sprevádzali, napríklad rozhodnutie brata biskupa Vladimíra Čobrdu ordinovať 15. júla 1951 Darinu Bancíkovu za kňaza evanjelickej cirkvi, a to aj v situácii, kedy nie všetci s týmto krokom súhlasili. Veď na protest voči tomuto rozhodnutiu sa v ten istý deň konali dve ordinačné slávnosti. Jedna vo veľkom chráme v Bratislave, kde boli ordinovaní iba muži a druhá aj s jednou ženou v Tisovci. Bol jeden z krokov, ktoré viedli k tomu, aby boli ženy aj v evanjelickej cirkvi vnímané ako rovnoprávne

bytosti. K plnému uznaniu ordinovanej služby žien v našej cirkvi však došlo až rozhodnutím generálneho konventu v roku 1970. Do tohto rozhodnutia žena mohla byť iba na mieste druhého zborového farára, nemohla predsedáť konventu ani presbyterstvu a dokonca nemohla ani konfirmovať. V súčasnosti je ordinovaná služba žien v našej cirkvi bežným javom. A to nielen ako faráriek, ale ženy v cirkvi slúžia aj v úlohe dozorkýň, presbyteriek, kantoriek, kurátoriek, vedúcich besiedok a mládeží. Darina Bancíková bola tá prvá.

Jej druhým veľkým zápasom bol situácia, kedy bola spolu s ďalšími zaistená, súdená a odsúdená k odňatiu slobody a označená za nepriateľa republiky. Zažila veľké sklamanie a zároveň veľkú skúšku viery, v ktorej vďaka Božej pomoci dobre obstála. Na koniec ho bola schopná vyhodnotiť ako niečo, čo sa stalo pre ňu darom. Darom,

z ktorého ale zaplatila, ako sama hovorila „milionársku“, veľkú daň. Na zdraví, na príležitostiach, na možnostiach. Uvidela cirkev a jej spoločenstvo v reálnej podobe; jej silu v prejavenej láske a podpore, a aj jej slabosť, cez udania, ohováranie, strach a prejavy toho, že mnohým je najdôležitejšia starosť o seba samého. Všetky zážitky tohto obdobia, vrátane pokorujúcich a až neľudských situácií vo väzení vedela vnímať ako niečo, cez čo viac a viac rozumela Božej láske a ľudskej biede. Jej dôvera v Boha nebola naivným rozprávkovým príbehom, ale stala sa zažitým a pevným základom jej bytia.

Ak si chceme pripomenúť Darinu Bancíkovú, tak myslím, že práve toto je niečo, čo je dôležité si pripomínať. Jej odvahu, jej túžbu, jej vnútornú silu, ktoré vyrastali z jej pevnej dôvery v Božiu milosť a odpustenie. Bola a je vzácnym darom pre našu cirkev.

THB. DARINA BANCÍKOVÁ
PRVÁ SLOVENSKÁ EV. V. FARÁRKA
nar. 31. dec. 1922
zomr. 30. júl. 1999

Rozhovor o vzdelávaní farárov a pracovníkov cirkvi

so Slavomírom Slávikom
a Ondrejom Kolárovským

Ing. Mgr. Slavomír Slávik, PhD., ev. teológ, riaditeľ Slovenského evanjelizačného strediska (EvS)
Mgr. Ondrej Kolárovský, ev. duchovný, komunikátor, riaditeľ think-tank EvS

Evanjelizačné stredisko je známe tým, že organizuje každoročne veľkú konferenciu, okrem toho aj minikonferencie, biblické vzdelávanie, misiu vo väzniciach, vydáva knihy a okrem vlastného webu aj portál chcemviac.com a idealst.sk. Novinkou je program vzdelávania pre pracovníkov cirkvi. Prečo ste medzi svoje aktivity zaradili aj niečo také?

Slavomír Slávik (S): Pracovníci EVS chodia aj na návštevy zborov a rôznych zborových či seniorálnych podujatí a slúžia tam prednáškami alebo zvestujú Božieho slova. Už dlhšie sme mohli pozorovať, že je dopyt po niečom takomto. Od farárov sa veľa očakáva, ale nefunguje nejaký systém ďalšieho vzdelávania či už samotných farárov alebo aj laických pracovníkov cirkvi. S našimi priateľmi zo zahraničia sme hovorili aj o potrebe revitalizovať naše cirkevné zbory a bol nám ponúknutý tento program. Minulý rok sme urobili nultý pilotný ročník v anglickom jazyku, aby sme zistili, či je tento kurz relevantný a použiteľný

aj v našich podmienkach. Keďže na pilotný ročník sme mali veľmi pozitívne ohlasy, rozhodli sme sa ponúknuť ho aj širšej verejnosti. Súčasný kurz prebieha v slovenčine, resp. so slovenským prekladom. Tento program robíme v licencií spoločnosti xPand, ktorá sa už viac ako 30 rokov venuje tréningom ľudí z rôznych oblastí profesijného života a rôznych typov organizácií, od cirkví cez neziskový sektor po biznis prostredie. Obsah tohto vzdelávania vychádza z kresťanských hodnôt a všetci školitelia sú aktívnymi kresťanmi z rôznych európskych cirkví.

Ondrej Kolárovsý (O): Počas svojho profesijného života som strávil niekoľko rokov naplno ako zamestnanec školy (evanjelické gymnázium v Košiciach), 15 rokov som bol zborovým farárom v novozaloženom cirkevnom zbore v Košiciach, niekoľko rokov som bol aktívny aj v ZED, v cirkevnom zbore sme postavili kostol a prakticky od základu budovali štruktúry a fungovanie zboru, náš cirkevný zbor je aj zriaďovateľom materskej školy, angažoval som sa aktívne aj niekoľkých občianskych združeniach, čiže som mal možnosť privoňať k práci a fungovaniu rôznych typov organizácii. Táto pestrosť bola výzvou pre moje rôznorodé schopnosti či neschopnosti. Už len práca zborového farára je veľmi rôznorodá, zahŕňa prakticky všetky generácie. Povedané svetskou rečou, **farár je manažérom stredne veľkej organizácie s minimálnym počtom zamestnancov, mnohými klientmi a dobrovoľníkymi aktivistami a pomerne širokou cieľovou skupinou v komunite, kde pôsobí. V rukách však má len málo reálnych nástrojov, ako takýto kolos ukočírovať a viesť tak, aby naplňal ciele, ktoré sú mu dané.** Farár nemá v rukách silné motivačné nástroje, napr. ekonomické, ktoré majú napr. zamestnávateľia voči zamestnancom, pracuje so širokým spektrom ľudí s rôznymi záujmami (na rozdiel od úzko špecifickej organizácie či záujmového klubu), pracovať môže s vnútornou motiváciou ľudí, ktorých sa snaží osloviť a nadchnúť svojim pôsobením. Toto všetko teraz hovorím po ľudsky. Ale sme ľudia fungujúci na zemi a aj keď sa tešíme okamihom Božej milosti, ktorá pôsobí aj mimo nás a bez nás a to aj nadprirodzeným spôsobom, predsa pre dlhodobé fungovanie akejkoľvek organizácie (vrátane cirkvi) potrebujeme rozumieť aspoň trochu aj tomu, ako fungujú rôzne organizácie, resp. prečo niektoré nefungujú.

S: Úlohou cirkvi je zvestovať evanjelium a prisluhovať sviatosti. Táto veta z Augsburského vyznania však bližšie nedefinuje širokú škálu možností, ako túto úlohu naplňovať. Túto základnú a vždy platnú úlohu cirkvi treba vždy nanovo pretaviť do konkrétnej situácie a času života cirkvi.

V čom vidíte prínos tohto programu?

O: Mňa v programe veľmi oslovila téma manažmentu zmeny. Až vtedy som pochopil, prečo niektoré veci aj pri mojom veľkom úsilí nefungovali tak ako som očakával, resp. nefungovali vôbec. Mimochodom, viete o tom, že cirkev patrí medzi ten typ organizácii, pri ktorých je uskutočniť zmenu najťažšie? O to viac je preto užitočné niečo o tom vedieť.

Mnohí oceňovali napríklad témy, ktoré im pomohli lepšie pochopiť svoje silné a slabé stránky, a tak zmysluplnejším spôsobom nasmerovať svoj vlastný život. Pretože, aj keď je farár služobníkom všetkých v cirkevnom zbore, tiež je realitou, že človek nemá obdarovanie, aby dokázal osloviť všetky generácie či sociálne skupiny ľudí rovnako účinne, a naše obdarovanie nie je všestranné. Nieкто je lepší v administratívne, iný v plánovaní a manažmente, zase iného silnou stránkou je flexibilita, ďalší je lepší pri organizovaní aktivít či akcií, zase iný pri osobnom kontakte s ľuďmi. Nieкто je výborný hudobník alebo liturg, iný zase kazateľ. Nieкто je zameraný viac akademicky, iný zase prakticky. Nieкто je aj prakticky zručný a zase ďalší je skôr teoretik.

Iní zase veľmi ocenili tému o odolnosti, inými slovami stres manažment, ako zvládať tlaky v práci, rodine, atď. Otázka, ako môžem čo najlepšie pracovať v súlade so svojim obdarovaním (a nie proti nemu) je výsostne praktická.

S: Ale s tým súvisí aj to, akým spôsobom vyvážiť svoje slabé stránky. Ako pracovať v tíme, ktorý môže doplniť práve to, čo mne chýba?

Prednosťou týchto školení je to, že sú veľmi praktické. Nie sú založené na veľkých prednáškach. Slovné vstupy lektorov sú skôr len úvodom do témy, ale to hlavné sa odohráva pri vlastnom premýšľaní a diskusii v menšej skupine alebo aj pléne. Dôležitou súčasťou sú preto praktické workshopy. Povedal by som, človek z toho získa tak veľa, koľko je ochotný tomu dať. Čím viac času a energie do toho človek vloží, tým väčší pozitívny efekt to bude mať na jeho život.

Prečo je takéto vzdelávanie potrebné?

S: Žijeme v dobre veľkých a rýchlych zmenách. Je náročné na ne reagovať. Potrebujeme rozumieť svetu, v ktorom žijeme. Potrebujeme reagovať na zmeny, ktoré nastávajú. A nejde len o zmeny formálne či vonkajšie, ale aj vnútorné a funkčné. A čo je najťažšie, potreba reagovať na zmeny je neustála. To, čo platilo včera, je dnes už inak. A zmena, ktorú robíme dnes, nebude postačujúca na situáciu, ktorá tu bude zajtra. Je dobré, ak rozumieme týmto procesom. Je to zároveň pozvanie k celoživotnému vzdelávaniu, rastu a práci na sebe.

Kto je garantom tohto vzdelávania?

S: Organizácia xPand funguje v západnej Európe už viac ako 30 rokov, v súčasnosti už na 3 kontinentoch. Jej lektori majú skúsenosti z vedenia rôznych organizácií, sami na sebe stále pracujú, učia sa a rastú. Školia cirkvi, tretí sektor i firmy. Toto školenie nie je náboženské v zmysle výkladu Biblie, ale je hodnotovo orientované a odborne fundované. Reflektuje aktuálne poznanie zo sveta manažmentu, sociológie, psychológie a ďalších. Obsah i forma vzdelávania majú európske korene, partneri, s ktorými spolupracujeme pochádzajú z tradičných

ľudových cirkví Európy, rozumejú preto aj nášmu kontextu a majú veľa praktických vhládov, ktoré nás môžu inšpirovať a posunúť vpred. Keď sme Øvindovi hovorili o tom, že by sme potrebovali nejaký program na revitalizáciu cirkvi, tak nám ponúkol práve tréning xPand. Paul Donders je napr. holandský katolík, pôvodne architekt, ktorý založil a vedie xPand. Je výborným školiteľom a inšpiratívnym človekom. Øvind Augland je náš nórsky priateľ, ktorého môžete poznať aj z konferencii EVS. Je evanjelickým farárom, zároveň lektorom xPand. Založil niekoľko cirkevných zborov a angažuje sa aj v európskom hnutí zakladania a revitalizácie cirkevných zborov. O: Určite tento kurz nepokrýva všetko. Ale sám za seba môžem povedať, že počas svojho života som bol na mnohých konferenciách, vzdelávacích kurzoch, školeniach, a toto je jednoznačne jedno z najlepších, aké som ja mal možnosť zažiť. Je stráviteľný aj pre bežného človeka, a pritom dáva do rúk praktické nástroje, s ktorými môže človek aj ďalej pracovať a tak rásť vo svojom charaktere, schopnostiach viesť druhých, ale aj odborne napredovať. Určite nie každého osloví všetko rovnako, ale som presvedčený, že každý si tam vie nájsť to, čo je práve aktuálne a užitočné pre jeho život.

A musím povedať, že aj keď tento program nie je primárne určený na revitalizáciu cirkevných zborov, mne osobne dal v niektorých prípadoch viac ako špecializované kurzy o zakladaní zborov, ktorých som sa mal možnosť zúčastniť či už tu na Slovensku alebo aj v partnerskej cirkvi v USA. Som si preto istý, že môžu byť prínosom aj v našich cirkevných zborech, nielen pre nás farárov, ale aj pre angažovaných laikov, presbyterstvá a dokonca aj podnetom pre diskusiu na vyššej cirkevnej úrovni.

Mohli by ste nám nejako konkrétnejšie priblížiť obsah kurzu?

S: V súčasnosti ponúkame 3 základné moduly, ktoré síce na seba logicky nadväzujú, ale je možné ich absolvovať aj nezávisle od seba. Tieto tri moduly sú: Ako viesť sám seba, Ako viesť tím, Ako viesť organizáciu. Prvý modul o vedení seba zahŕňa poznanie svojich silných a slabých stránok, svojho obdarovania a nastavenie svojho života tak, aby človek žil zmysluplnejšie, efektívnejšie, s väčšou radosťou a menším stresom. Nie je to ani natoľko o vyváženom živote, ako skôr o integrovanom živote, ale viac neprezradím. Sem patrí aj otázka odolnosti, resp. manažmentu stresu.

O: Druhý modul o vedení tímu nadväzuje na prvý v tom zmysle, že je zrejmé, že keďže nie som superman a nie som polycharizmatik (obdarovaný na všetko), potrebujem druhých a zároveň pre druhých môžem byť prínosom. Fungovanie v tíme však nie je samozrejmé. Čiže tu ide o to, aký význam má tím v organizácii, rôzne druhy tímov, o komunikáciu, riešenie krízových situácií a pod. Tretí modul približuje rôzne typy organizácií a spôsob ich fungovania a tiež otázku manažmentu zmeny, teda akým spôsobom uskutočňovať v organizácii potrebné zmeny.

Keby som mal záujem o takéto školenie, čo môžem urobiť?

O: Základná informácia je na webe xpandu (<https://xpand.eu/sk>), ale tento web je primárne určený pre sekulárneho záujemcu. Prakticky je možné sa prihlásiť a povedať nám (Slavo: riaditel@evs.sk alebo Ondrej: riaditel@idea-list.sk), o čo by ste mali záujem. V súčasnosti robíme jednoduché školenia, ale každý modul je možné rozšíriť aj na tri dni (napr. víkendovku presbyterov, pracovníkov zboru a pod.), alebo z každého je možné vybrať čas a urobiť 1 – 3 hodinový seminár aj priamo vo vašom cirkevnom zbore alebo senioráte.

A čo takýto kurz stojí?

S: Treba otvorene povedať, že toto nie je dobročinnosť, ale xpand funguje ako komerčná organizácia s tým, že pre cirkvi a neziskový sektor sú výrazné zľavy. Cena je podľa dohody v závislosti od rozsahu vzdelávania. Minimálne je však potrebné uhradiť náklady na školiace materiály + priame náklady na školenie, ak sa použijú tzv. scany (analýza odolnosti, analýza tímu, analýza organizácie), tak tie sú licencované a za ich použitie platíme aj my do centrály, vieme tiež zabezpečiť aj osobnú analýzu DISK cez persolog. Ale všetko je to vecou dohody. Môžem povedať, že sme presvedčení o prínose týchto vecí pre nás v cirkvi. Môžem preto povedať, že chceme tieto veci urobiť čo najdostupnejšie čo najširšej verejnosti.

HODNOTENIA ÚČASTNÍKOV KURZU:

· Školenie Xpand mi umožnilo lepšie spoznať seba aj celý tím. Ponúklo výborne nástroje na analýzu stavu a návod ako meniť firmu.

(Ladislav Ivanecký, konateľ Esten s.r.o.)

· Tréning mi pomohol jasne porozumieť samému sebe. Darom, povolaniu, schopnostiam. Teraz mám jasné pochopenie toho, čo ako líder robiť mám a čo nie. Je to najlepší tréning, aký som kedy absolvoval.

(Dávid Bázlik, farár)

· Získal som motiváciu a lepšie poznanie toho, čo je dôležité, keď vediem ľudí. Získal som nádej pre lepšiu budúcnosť cirkvi.

(Andrej Adamuščin, Univerzitné pastoračné centrum MOSTY v Bratislave)

· Tréning mi pomohol spoznať viac sám seba. Povzbudil ma do nových vecí. Pomohol mi objavovať cestu pre ďalších 10 rokov.

(Vladimír Maťaš, farár)

· Bez tohto tréningu by som bol dnes možno vyhorený. Moja odolnosť pomaly rastie a vidím ovocie kurzu kreatívne plánovanie života.

(Marek Ivan, farár)

ANKETA: V SLUŽBE CIRKVI

Mgr. Eva Oslíková, PhD., členka redakčnej rady

Služby Božie, biblické hodiny, pastorálne návštevy v domácnostiach, nemocniciach a domovoch sociálnych služieb, administratívne úlohy, riadenie a organizácia aktivít a prác cirkevného zboru, stavebné projekty, vyučovanie náboženstva a vyučovanie konfirmandov, spevokoly, konferencie a semináre, tvorivé dielne, výlety s cirkevníkmi, celocirkevné, dištriktuálne a seniorátne aktivity, manažment dobrovoľných spolupracovníkov, vedenie presbyterstiev a konventov, odborné vzdelávanie, príprava kázní a príhovorov, organizácia kultúrnych a športových podujatí, príprava a organizácia sociálnych projektov, seba-vzdelávanie, doplnkové štúdium, sobáš, pohreby, krsty, organizácia misijných podujatí, predkladanie a administratívne spracovanie žiadostí o projekty v sociálnej, voľnočasovej, alebo kultúrno-pamiatkovej oblasti a ich následné vyúčtovanie, pastorálna starostlivosť o pozostalých, o pokrstených a o zosobášených. Náplň práce farárky, či farára, tak ako je stanovená ordinačným sľubom a konkretizovaná praxou a potrebami života v sebe ukrýva mimoriadne rozmanitý rozsah úloh a kompetencií, aj keď to možno na prvý pohľad tak nevyzerá. Dá sa povedať, že v mnohých zboroch sa služba profesionálnych duchovných spolupracovníkov cirkvi – jednoducho faráriek a farárov – svojim rozsahom a požadovanou zodpovednosťou dostala na úroveň stredného manažmentu. Niekde viac a niekde menej. Niektorí z nás majú prirodzený talent flexibilne zvládať prechod medzi jednotlivými rôznymi úlohami; iní si radšej nastavujú pevný režim a jasné pravidlá.

Avšak vždy a všade sú farári a farárky vzhľadom na spomenuté výzvy postavení do situácie, kedy sa od nich ako predstaviteľov kresťanskej cirkvi očakáva, že nielen udržia tradovaný a tradičný systém kulticko-liturgickej podoby cirkvi s jeho pedagogicko-pastorálnym obsahom ale zároveň kvalifikovane a kompetentne zvládnu stále rastúce úlohy vyžadujúce nielen teologické, pedagogické, psychologické a sociologické vzdelanie, ale aj hospodárske, ekonomické, právne, organizačno-manážerske, sociálno-diaконické a spoločensko-kultúrne skúsenosti a to všetko na vysokej odbornej a spoločenskej úrovni. Pred časom som sa v svojej dizertačnej práci zaoberala predstavením špeciálnej podpornej aktivity pre udržanie a skvalitnenie duchovnej služby v cirkvi (odborne sa to volá supervízia) a vo výsledku som na základe odpovedí viac ako sto kolegov a kolegýň konštatovala, že zo strany vedenia cirkvi potrebujeme nielen formálnu pastorálnu starostlivosť, ale že by nám dobre padla aj profesionálna poradenská služba, ktorá by nám pomohla zabezpečiť kvalitu našej profesijnej činnosti a zároveň by nám umožnila profesionálny rozvoj, odborný a osobnostný rast v prospech skvalitnenia služby ľuďom. A tak som sa potešila výzve od Martina Šefranka, aby sme sa začali pýtať na to, čo ako farári a farárky očakávame od cirkvi; aby sme konštruktívne premýšľali (a nielen šomrali 😊) nad tým, čo potrebujeme pre udržanie a prípadne ďalšie zvýšenie kvality našej služby. Preto som vytvorila tento malý a stručný dotazník s jednou otázkou :

„ČO BY MI POMOHLO V SLUŽBE?“

Hoci sa všetci kolegovia pri svojich odpovediach aj podpísali, nakoniec som sa rozhodla, že ich mená uvedieme iba vo forme iniciál.

M.B.

Čo by mi pomohlo v službe? Možnosť napr. e-learningového vzdelávania na EBF UK. Nie každý má možnosť a financie vycestovať pravidelne do BA. Páčilo by sa mi, keby boli takouto formou ponúknuté rôzne certifikované kurzy, ktoré by nám zvýšili odbornosť a kompetenciu napr. v oblasti psychológie, pastorálky, liturgie, apologetiky, dogmatiky, praktickej katechézy, romistiky, sociálnej práce apod.

E.K.

Prvé, čo mi napadlo bolo: sabatikal. A potom viac spolupracovníkov - rozvinúť prácu s dobrovoľníkmi, ale aj ľudia mimo farárskej služby zamestnaní v cirkvi.

P.F.

V mojej službe by mi veľmi pomohli nejaké prípravky na biblické hodiny.

Z.S.

Ďakujem za oslovenie. Už dávno som nad touto otázkou nerozmýšľala. Slúžim a riešim veci za "pochodu". Ale čo mi napadá ako prvé.... napr. prednášky a diskusie na aktuálnejšie teologicko-cirkevné témy na našich SPK stretnutiach – čo robiť, keď deti „odkonfirmujú“ a viac ich v kostole nevidíme... Viac metodických informácií k materiálom na detské besiedky, náboženstvá, biblické hodiny. A chýbajú mi rozhovory, ktoré by v nás budovali dôveru a nie strach.

R.M.

Pomohlo by mi, keby sme mali príležitosť k pestovaniu duchovného spoločenstva formou duchovných cvičení na spôsob niekdajších Dní ticha. Byť niekoľko dní v roku na tichom, osamelom mieste mimo svojho pôsobiska a mimo rodiny, len tak - s Bohom a pár bratmi a sestrami s podobnou túžbou, môže byť veľkým posilnením do ďalšej služby.

Tiež by bolo obohacujúce, keby sme si vedeli navzájom vypomáhať biblickými vyučovania formou hostovania na biblických hodinách či príležitostných zborových podujatiach.

Napokon, veľkou pomocou by bolo, keby sme mali funkčný systém zastupovania v senioráte, aby si farár v prípade, že chce ísť na dovolenku, nemusel pracne zháňať niekoho na zastúpenie.

R.S.

V službe, ktorú konám by mi veľmi pomohlo nové služobné auto. Súčasné, 20 ročné, už dosluhuje (v novembri 2019 má ísť na TK a EK, no nie je isté, či prejde). Pre dochádzanie do vlastného a 29 km vzdialeného administrovaného zboru s dvomi bohoslužobnými miestami, s vyučovaním NBV v troch ZŠ atď. je doprava autom jednoducho nevyhnutnosť.

J.R.

Najviac by mi teraz pomohlo to, keby bolo v zbore viac ľudí, ktorí dokážu chápať potrebu duchovnej práce. Spolupracovníci, ktorí dokážu tvoriť, zdieľať a aj naplňať víziu duchovného rozvoja cirkevného zboru.

Z.A.

Službu by mi uľahčili napríklad návrhy vybraných piesni na jednotlivé nedele tak, aby sa počas roka vystriedali všetky a aby súviseli s liturgickými textami. Pomohlo by mi mať k dispozícii literatúru s inšpiratívnymi témami na kázne; pravidelná možnosť absolvovať odborné prednášky napr. téma „ako osloviť mladých ľudí“. Metodické materiály pre prácu na detskej besiedke, vzdelávanie a literatúra k téme sprevádzania pozostalých; zakúpiť bohoslužobné predmety a potreby.

D.B.

Napíšem prvé dve potreby, ktoré mi napadli takmer hneď bez hlbšieho premýšľania.

1. Myslím si, že vyučovanie náboženstva nie je hlavnou úlohou farára, napriek tomu ju vykonávam 22 rokov a občas aj rád. Pravdepodobne to ešte nejaký ten týždeň aj robiť budem. Počas tých 22 -och rokov som ani raz neučil podľa ročníkov samostatne, ale zvyčajne celý prvý stupeň spolu ako jednu skupinu a druhú skupinu tvoril celý druhý stupeň. Momentálne učím spolu na niektorých školách aj všetky ročníky naraz. Zároveň mám také tušenie, že nie som v takejto situácii sám. Z tohto dôvodu by mi nesmierne pomohlo, ak by som mal k dispozícii materiál, ktorý by bol vytvorený s ohľadom na takéto podmienky. Aby bol flexibilný, bol by kopírovateľný a bolo by v ňom kvalitne spracované učivo, pričom na by súčasťou bola ponuka aktivít pre starších aj pre mladších.
2. Som presvedčený, že mojej službe by pomohlo, ak by som mohol aspoň raz za 10 rokov z tej svojej služby odísť na pol roka úplne preč (sabatikal). Študovať a zároveň robiť na chvíľu niečo iné. Vďaka tomu človek získa odstup od svojej služby a tiež iný pohľad na veci v ktorých dennodenne funguje.